

TIIA ARTLA

Eesti õied
ristpistes

TIIA ARTLA

Eesti õied
ristpistes

×××

FOOKUS

Tekst ja joonised Tiia Artla
Fotod Tiia Artla ja tootjad
Esikaane tikand Tiia Artla
Keeletoimetaja Urve Tinnuri
Kujundaja Siim Saidla

Trükk Kroonpress

ISBN 978-9949-477-16-6

Kirjastaja Fookus Meedia OÜ
www.fookusmeedia.ee

© Tiia Artla ja Fookus Meedia, 2012
Kõik õigused on kaitstud.

Sisukord

1. peatükk

Eesti õied ristpistes

Väikesed tikandid	4
Keskmise suurusega tikandid	10
Suured tikandid	32

2. peatükk

Ristpiste ABC

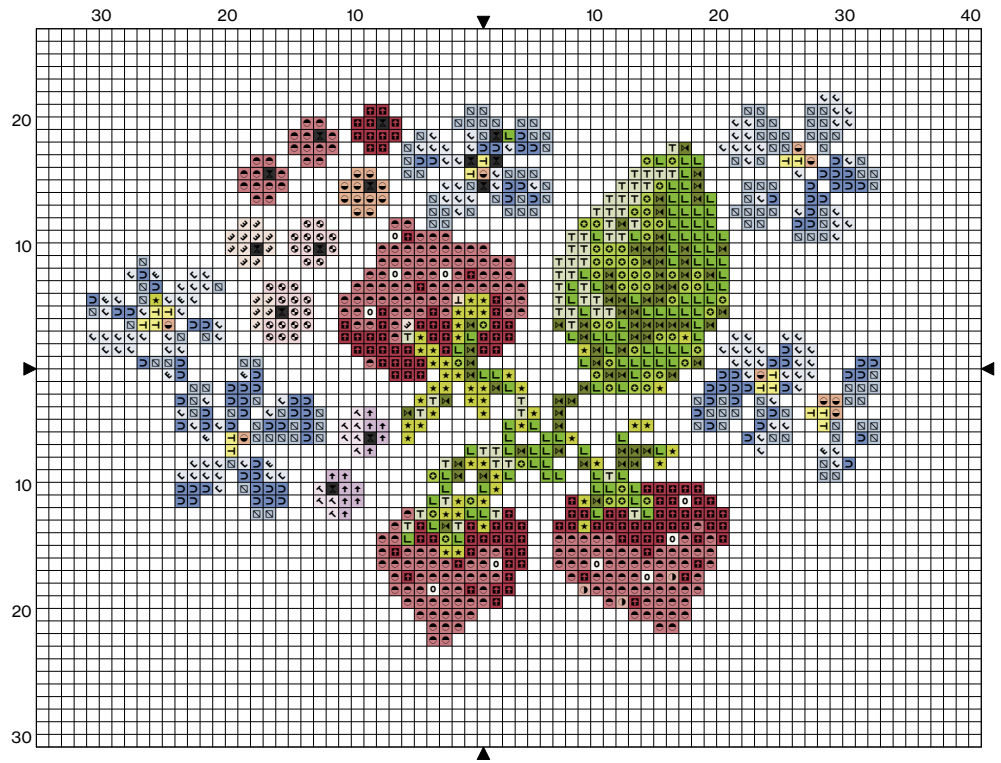
Töö planeerimine ja ettevalmistamine	56
Aluskangad	57
Tikkimislõngad	58
Töövahendid	60
Paberilt kangale	61
Viimistlustööd	63
Tikandi hooldamine	64

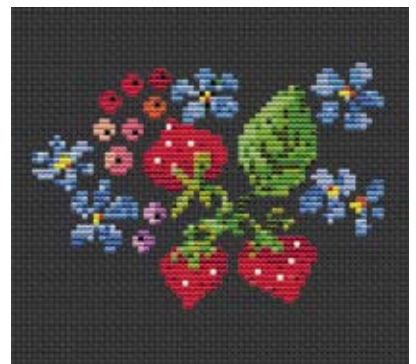
Lk 7

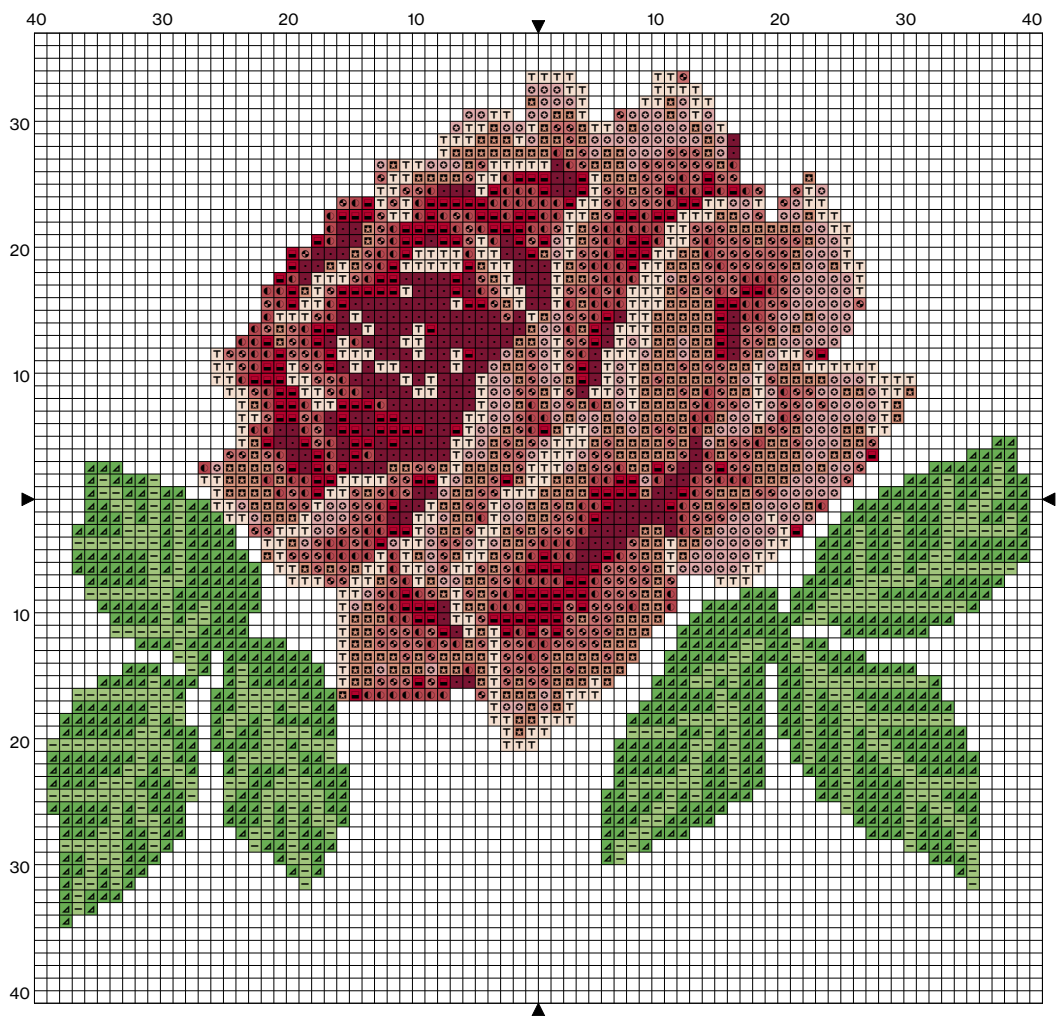

Eesti õied ristpistes

DMC	Anchor	Madeira	DMC	Anchor	Madeira
469	267	1504	826	161	2505
906	256	1307	813	1038	1107
347	1025	511	3801	35	210
721	324	205	351	10	208
209	96	712	899	31	413
166	289	104	907	255	1410
3348	264	1308	3827	1045	2301
307	279	105	157	120	909
828	128	1002	3779	1008	2312
153	95	711	0	2	2402
310	403	2400			

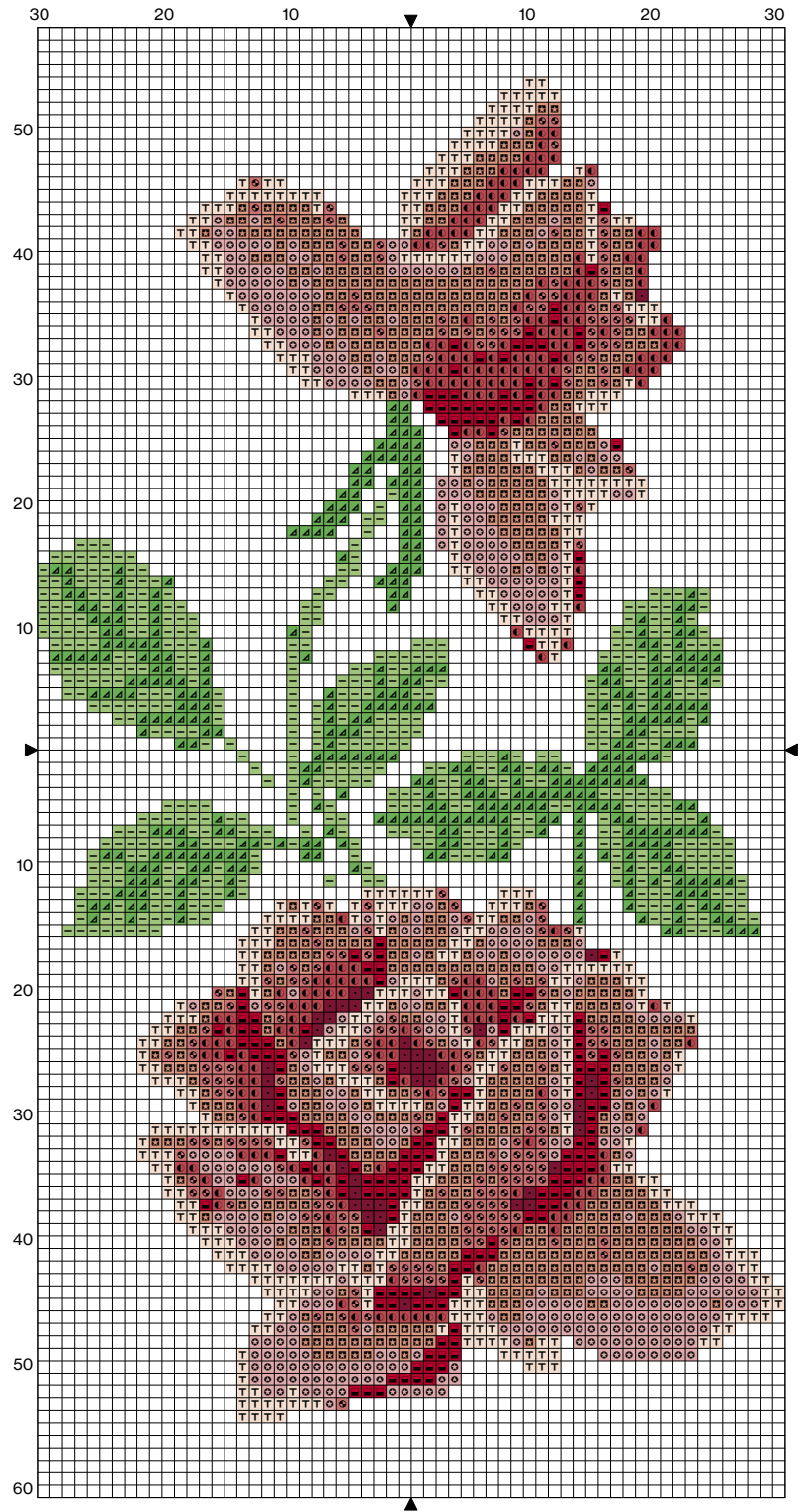

	DMC	Anchor	Madeira
	702	226	1302
	703	257	1307
	349	35	511
	946	332	206
	722	323	311
	815	65	514
	817	1098	210
	606	334	209
	3705	1025	510

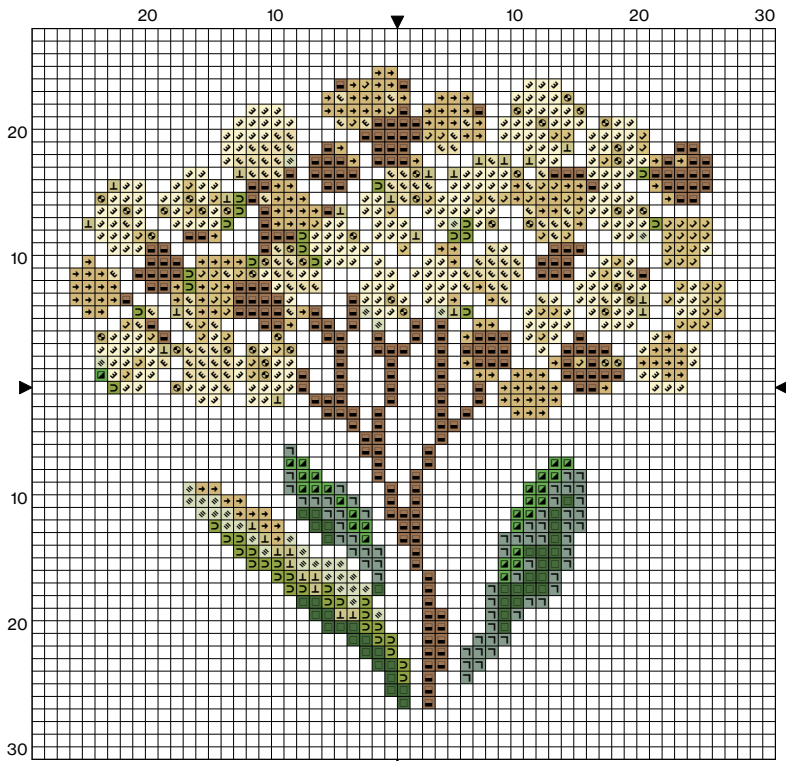

	DMC	Anchor	Madeira
	702	226	1302
	703	257	1307
	349	35	511
	946	332	206
	722	323	311
	815	65	2609
	817	1098	210
	606	334	209
	3705	1025	510

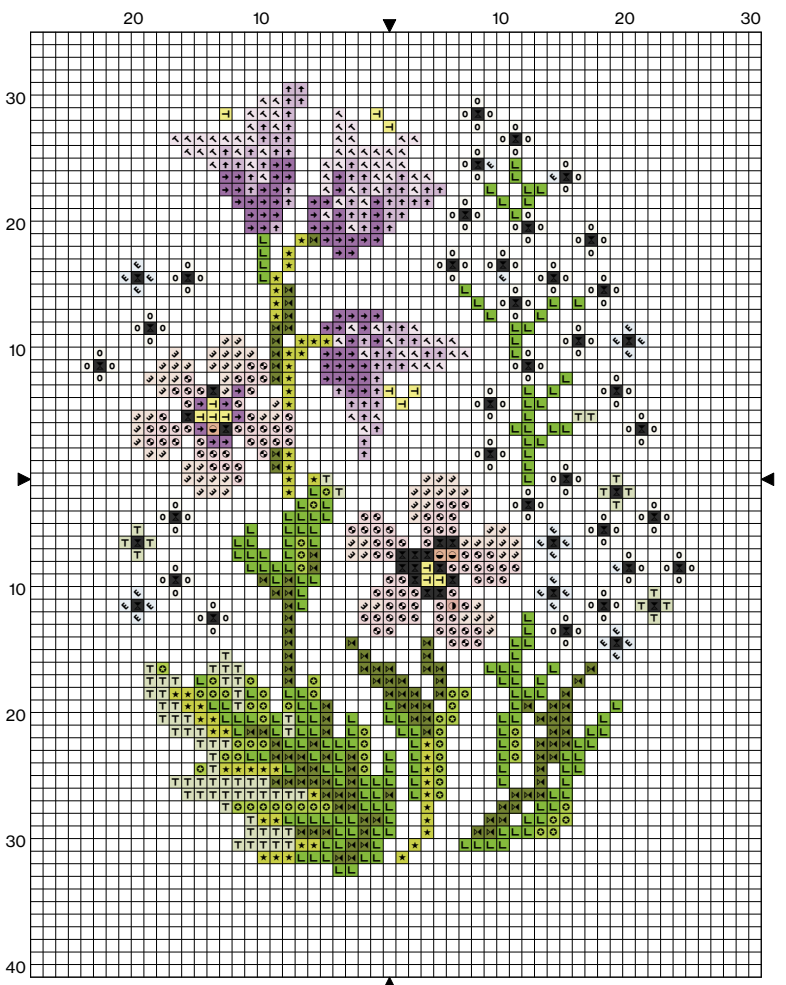

Sobib hästi nii heledale kui ka tumedale kangale!

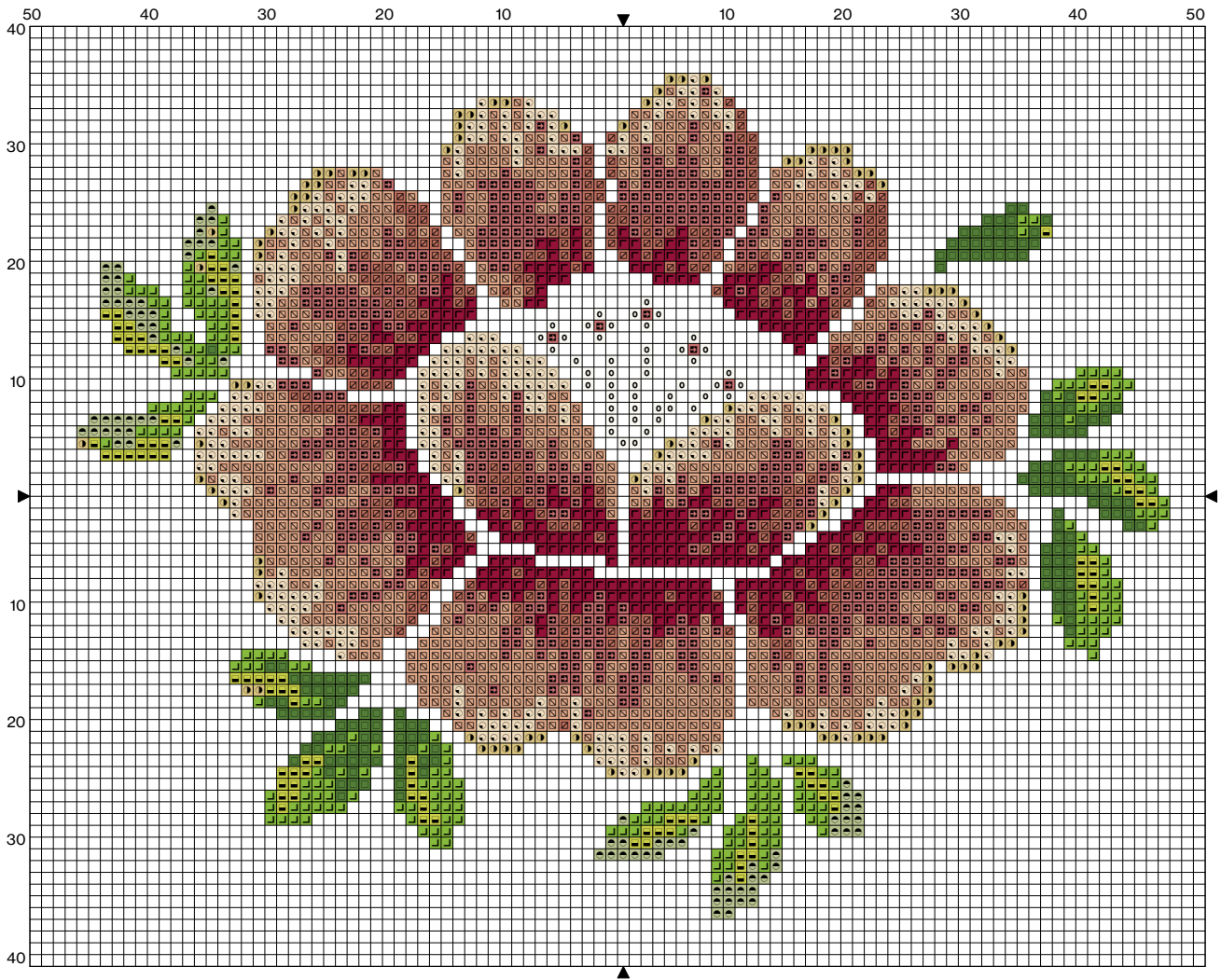

	DMC	Anchor	Madeira
	986	217	2704
	502	876	1205
	3862	379	2007
	833	874	2202
	3348	264	1308
	3821	302	2509
	470	267	1410
	702	226	1302
	783	306	2514
	734	280	1611
	3820	907	107
	726	305	104

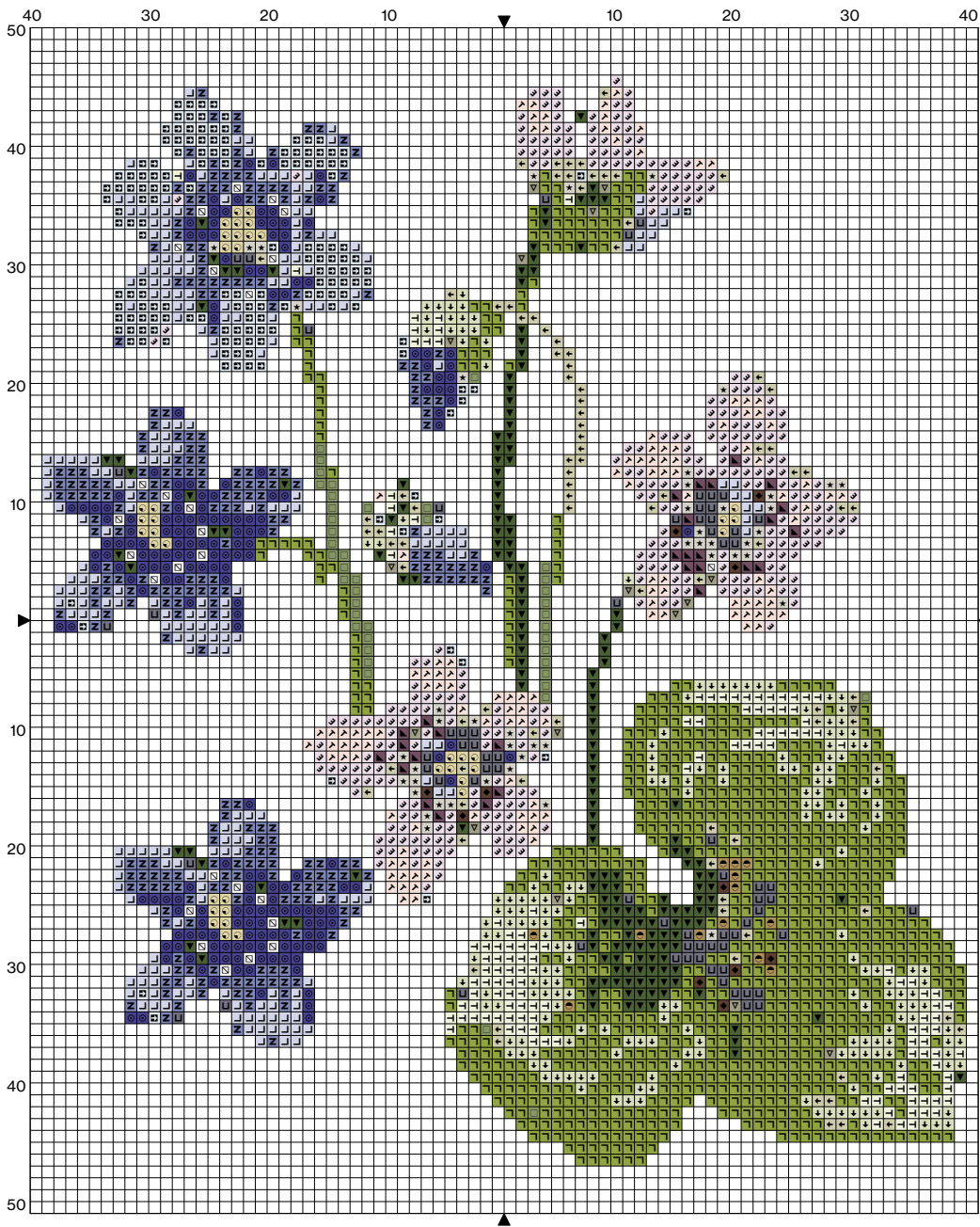
	DMC	Anchor	Madeira
	469	267	1504
	721	324	205
	208	98	2714
	899	31	413
	907	255	1410
	307	279	105
	3779	1008	2312
	3865	2	2402
	906	256	1307
	351	10	208
	209	96	712
	166	289	104
	3348	264	1308
	828	128	1002
	153	95	711
	310	403	2400

**Selle tikandi pildi leiad
sisukorrast lk 3.**

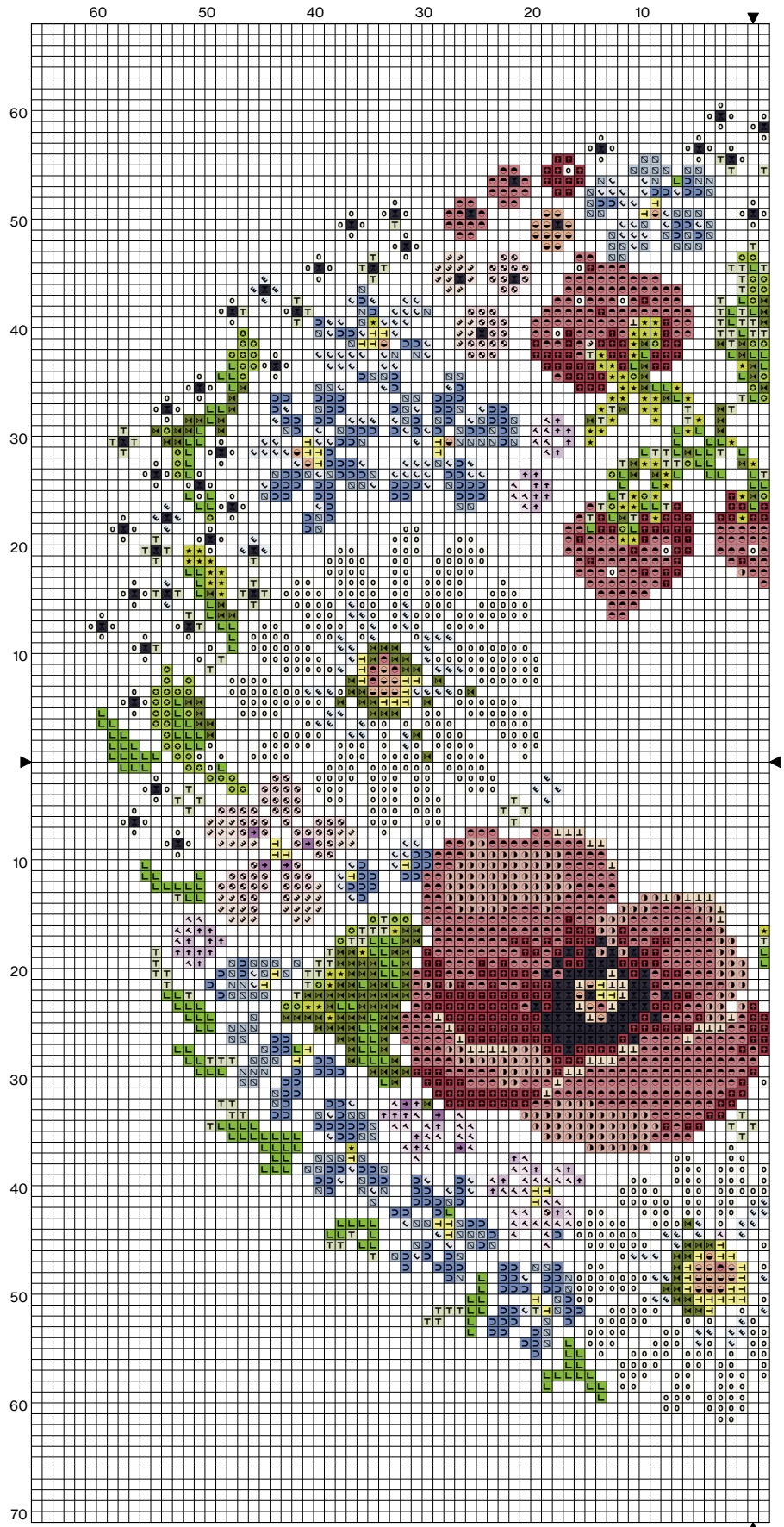
DMC	Anchor	Madeira	
	904	257	1307
	166	289	104
	3820	907	107
	3865	2	2402
	900	330	206
	498	1005	703
	906	256	1412
	471	266	1411
	3854	1002	114
	606	334	210
	947	332	209

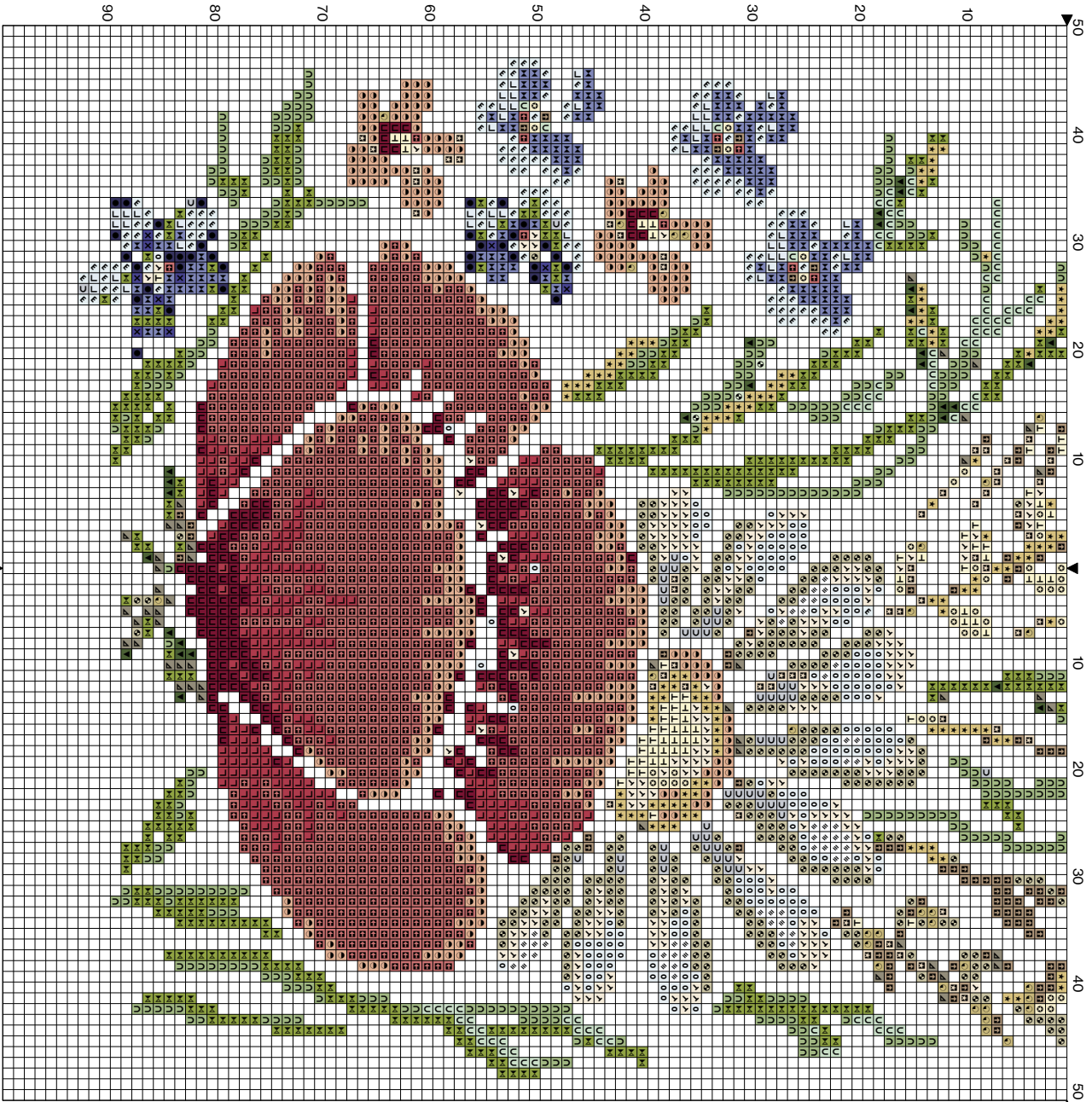
	DMC	Anchor	Madeira		DMC	Anchor	Madeira
	3345	1044	1403		898	360	2007
	3740	873	2614		317	400	1007
	3363	861	1314		3022	8581	2603
	797	940	913		798	131	912
	809	175	905		470	267	1410
	3761	160	1013		167	375	2105
	3013	842	1510		3348	264	1308
	834	874	2510		648	399	1801
	772	259	1401		211	342	802
	819	271	501		5200	2	2401

See tikand
ongi selle
raamatu
esikaanel!

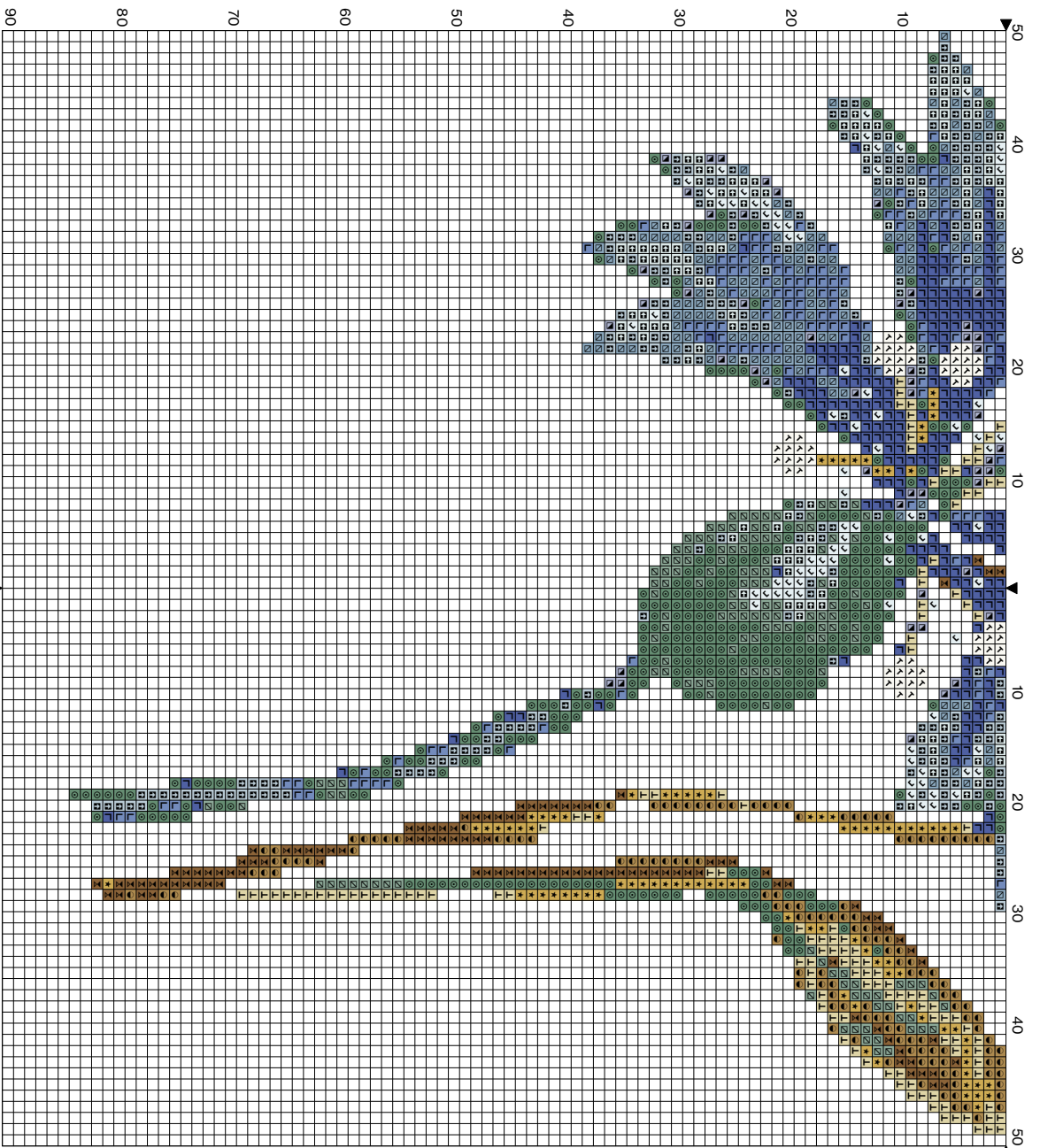
	DMC	Anchor	Madeira
	469	267	1504
	906	256	1307
	347	1025	511
	721	324	205
	208	98	2714
	899	31	413
	907	255	1410
	3827	1045	2301
	157	120	909
	3779	1008	2312
	3865	2	2402
	826	161	2505
	813	1038	1107
	3801	35	210
	351	10	208
	209	96	712
	166	289	104
	3348	264	1308
	307	279	105
	828	128	1002
	153	95	711
	939	152	1008

DMC	Anchor	Madeira
336	940	904
815	65	703
797	134	913
470	267	1410
954	203	1201
3761	160	1013
3863	378	2105
721	324	205
372	854	1612
3820	907	107
743	302	2509
727	293	109
739	1010	1909
5200	2	2401
3345	1044	1403
646	8581	1809
798	131	912
989	261	1402
932	976	906
347	1025	511
606	334	210
833	874	2202
164	240	1413
3827	1045	2301
3822	305	2510
747	1060	1014
3756	1037	2504

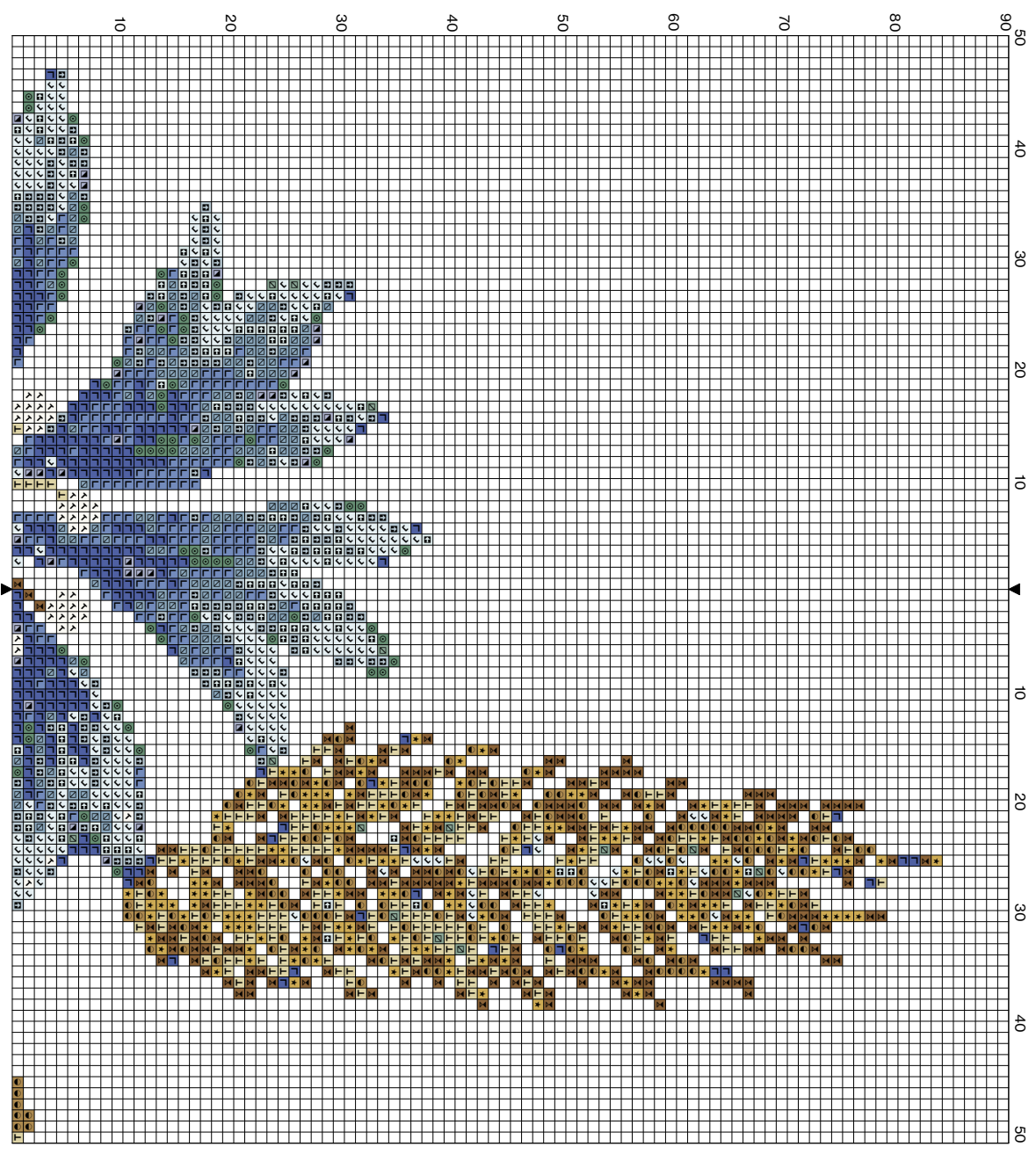
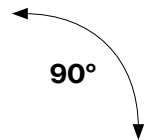
90°

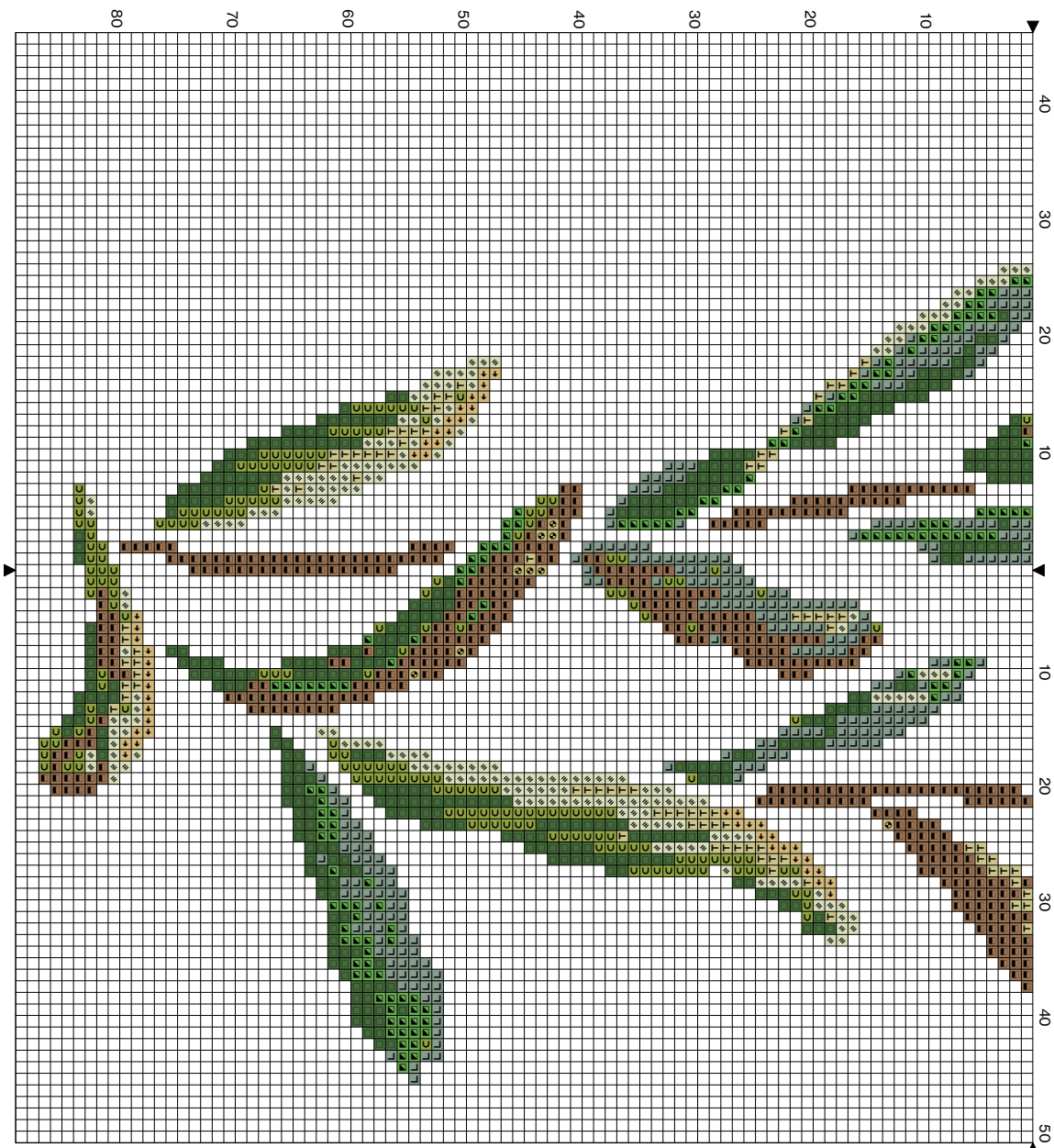

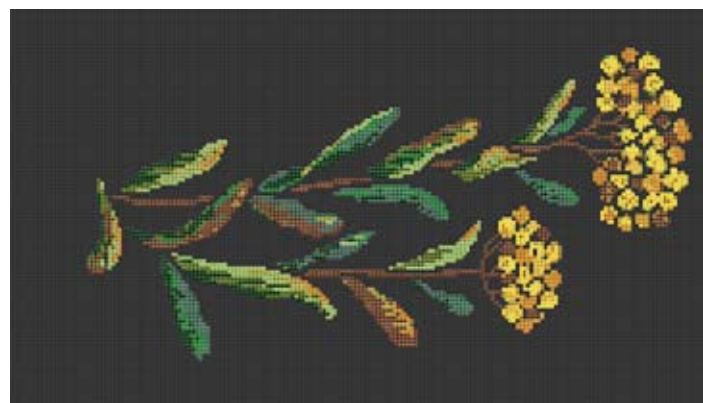
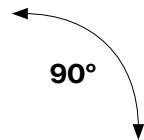
DMC	Anchor	Madeira
3815	217	1204
825	148	2505
799	145	911
518	168	2506
964	1070	1201
3852	307	107
747	1060	1014
869	944	2214
826	161	1010
3816	216	2507
3766	1039	1106
420	374	2201
834	874	2510
3865	2	2402

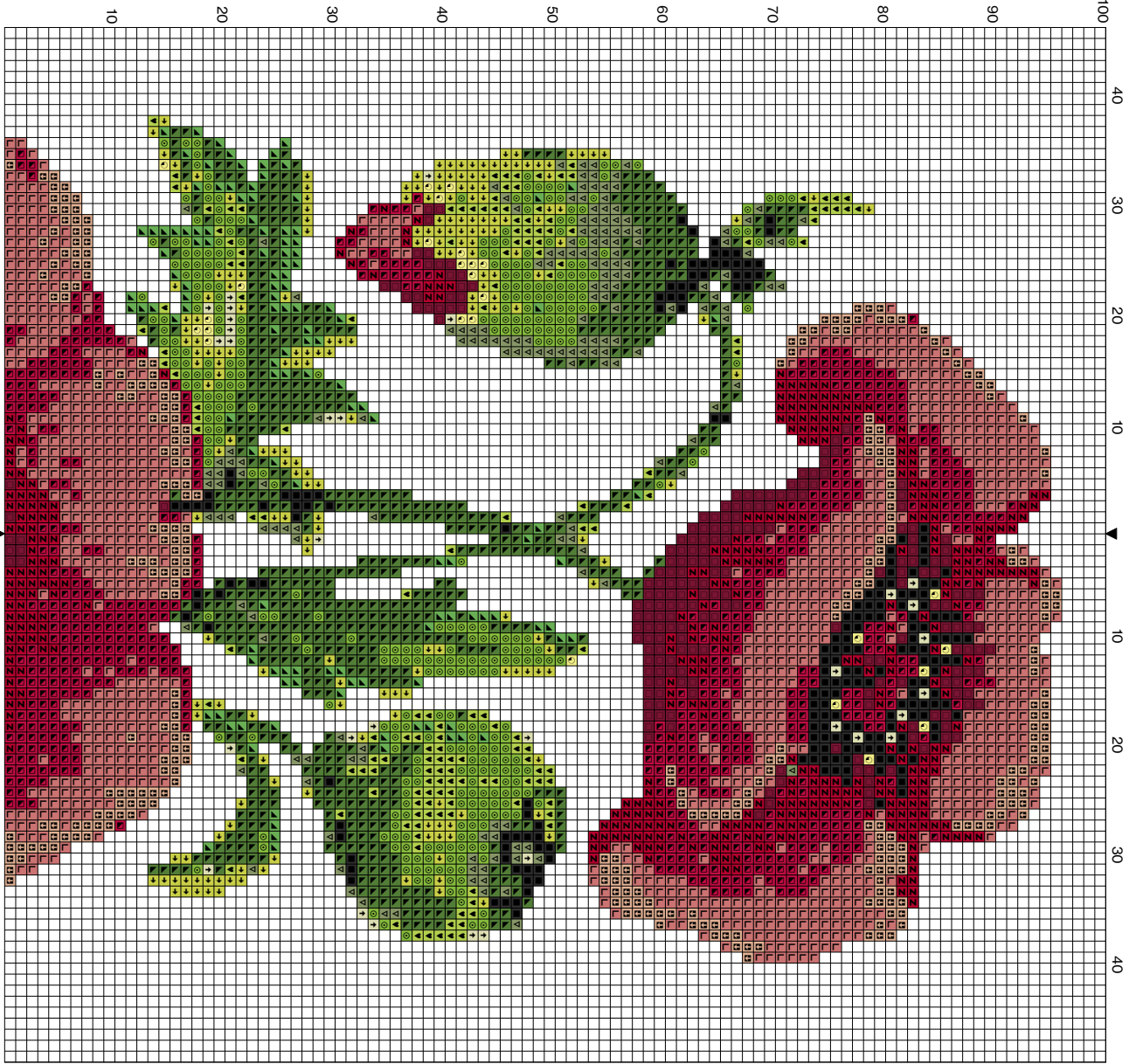
DMC	Anchor	Madeira
986	217	2704
502	876	1205
3862	379	2007
833	874	2202
3348	264	1308
3821	302	2509
470	267	1410
702	226	1302
783	306	2514
734	280	1611
3820	907	107
726	305	104

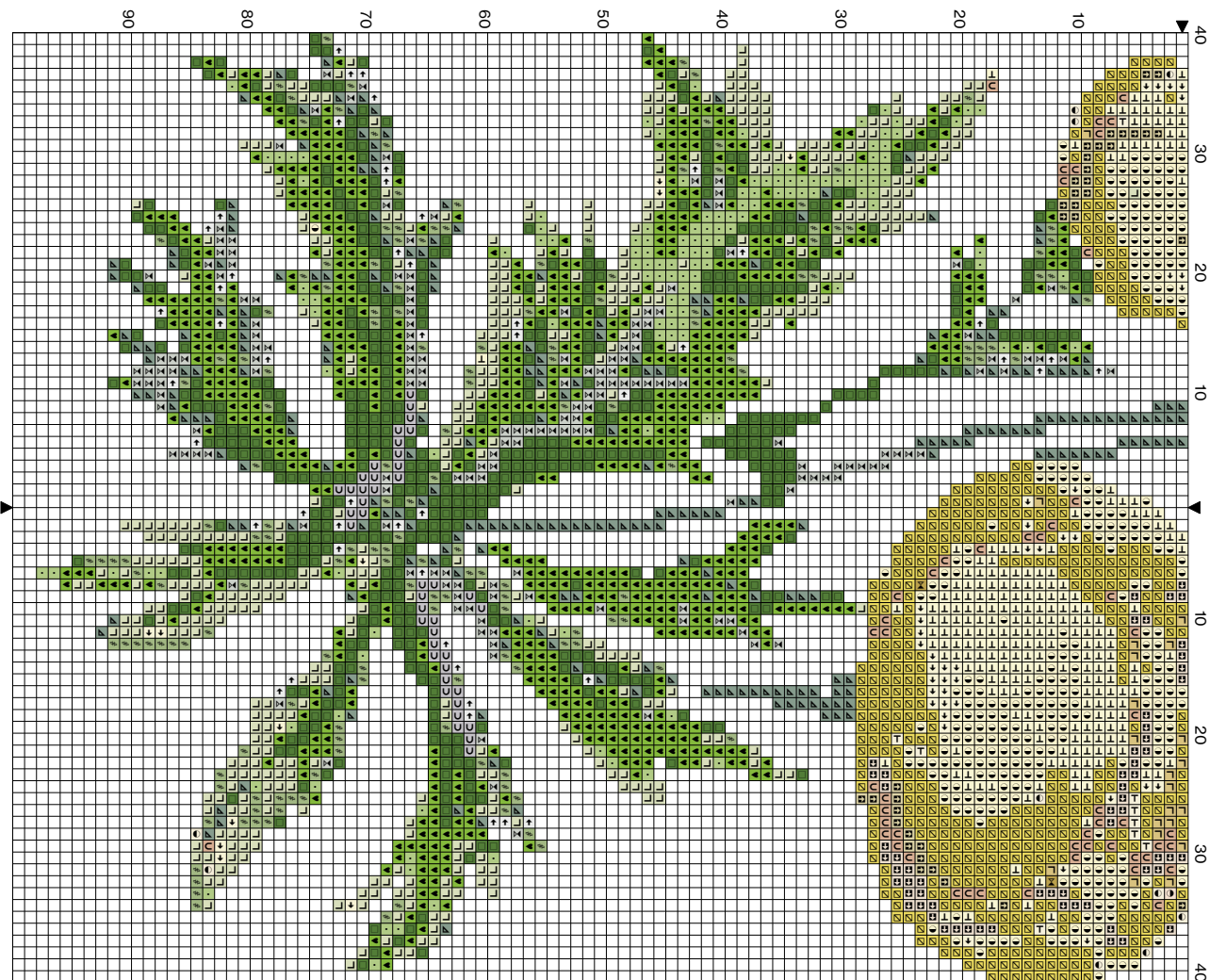

DMC	Anchor	Madeira
310	403	2400
702	226	1302
3363	861	1314
907	255	1410
606	334	511
721	324	205
472	842	1609
904	257	1307
815	65	703
906	256	1412
817	1098	210
666	46	2708
166	289	104
307	279	105

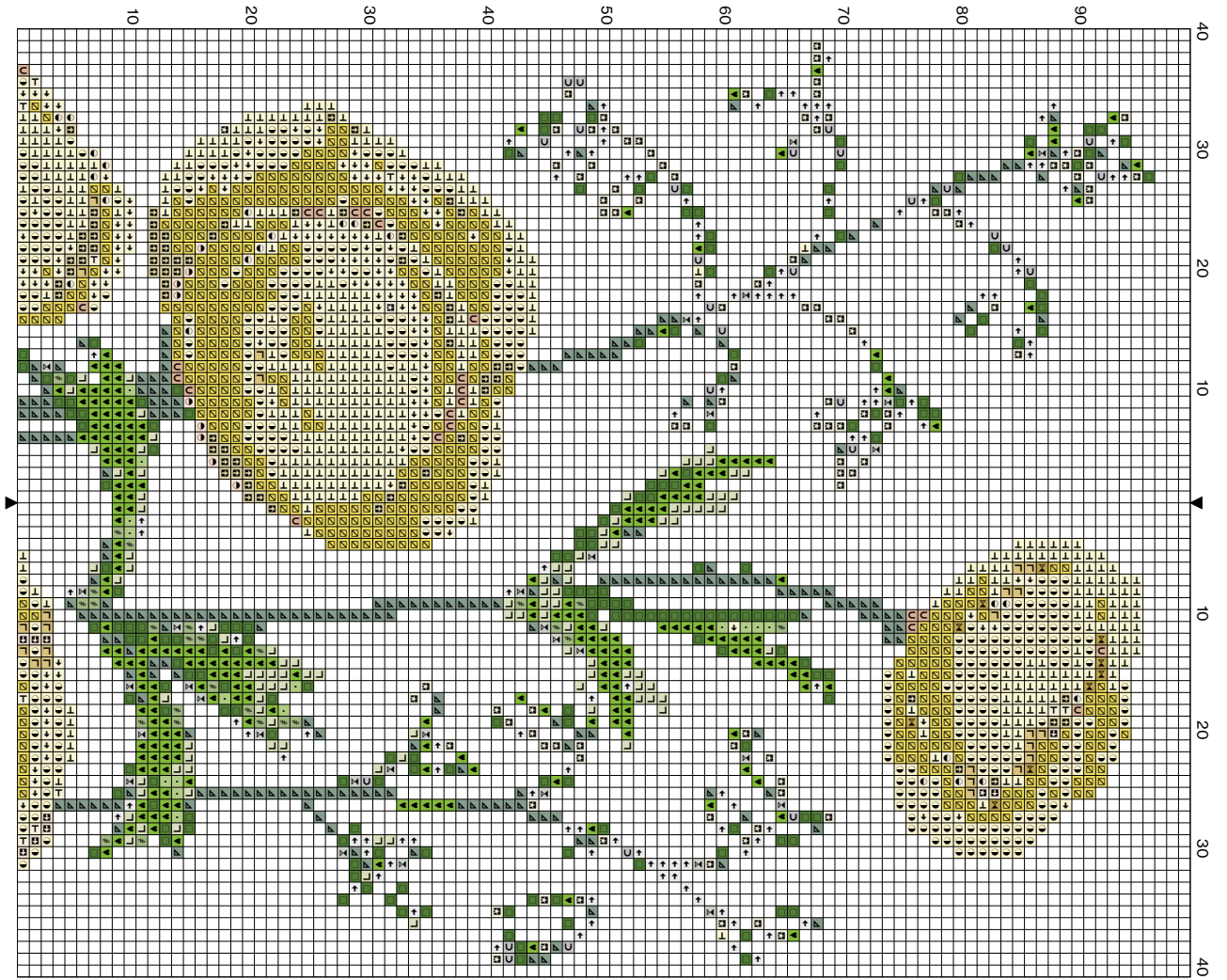
90°

DMC	Anchor	Madeira
904	257	1307
906	256	1412
704	255	1413
832	907	2202
318	849	902
3820	306	107
437	368	2012
3825	1047	307
726	305	104
168	274	901
677	886	2206
502	876	1205
989	261	1403
503	875	1703
922	1003	311
3348	264	1308
444	297	105
834	874	2510
676	942	2204
3822	295	108
822	390	2101
3078	292	110

90°

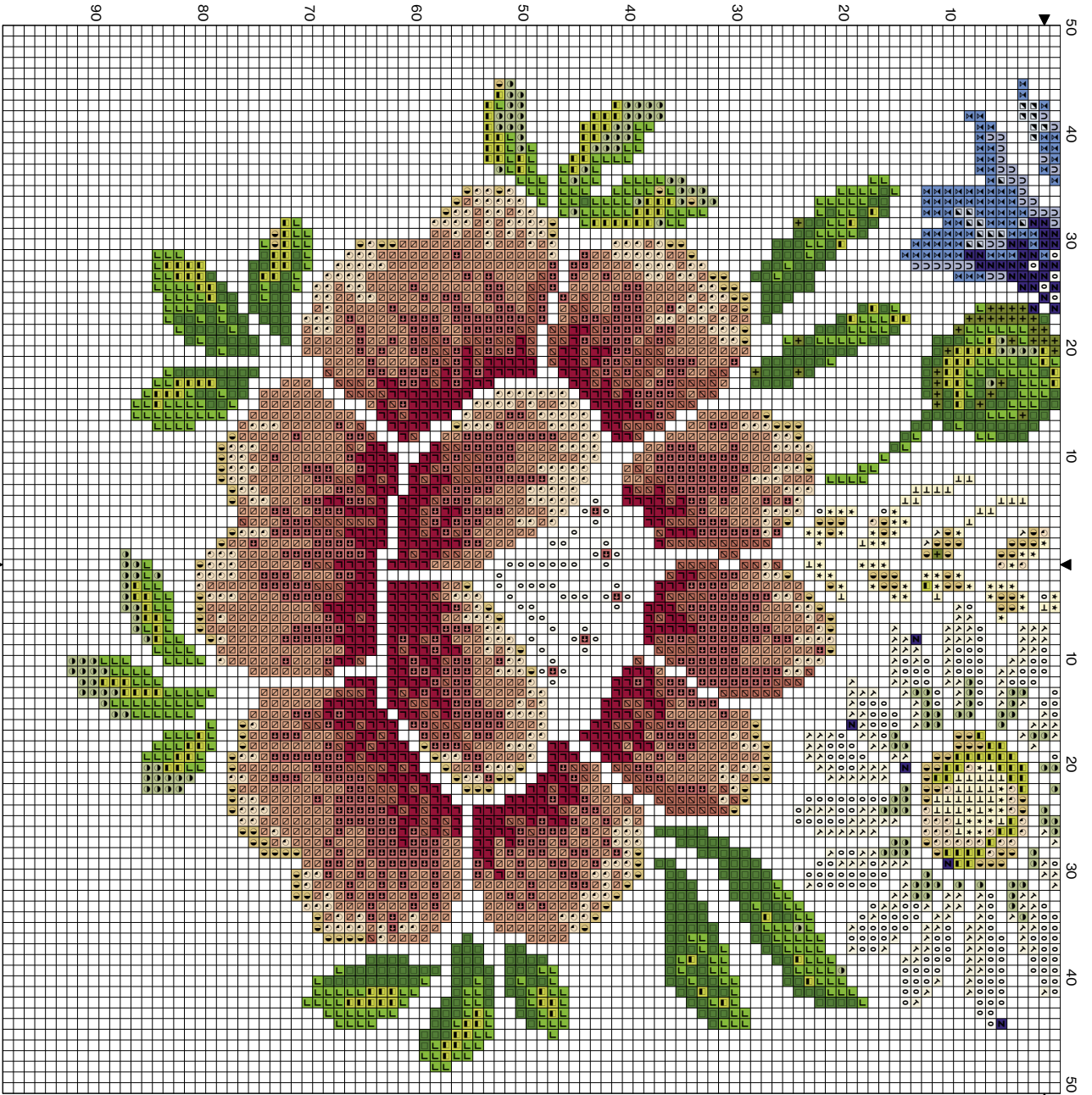

Symbol	DMC	Anchor	Madeira
■	791	178	903
■	327	98	2714
■	3837	111	712
#	907	255	1410
■	552	101	706
■	553	97	805
■	209	96	713
■	165	278	103
■	772	259	1308
■	937	268	1405
■	3346	262	1406
■	906	256	1307
■	989	261	1403
■	3852	307	107
■	778	968	2610
■	3608	86	708
■	471	266	1411
■	819	271	501

90°

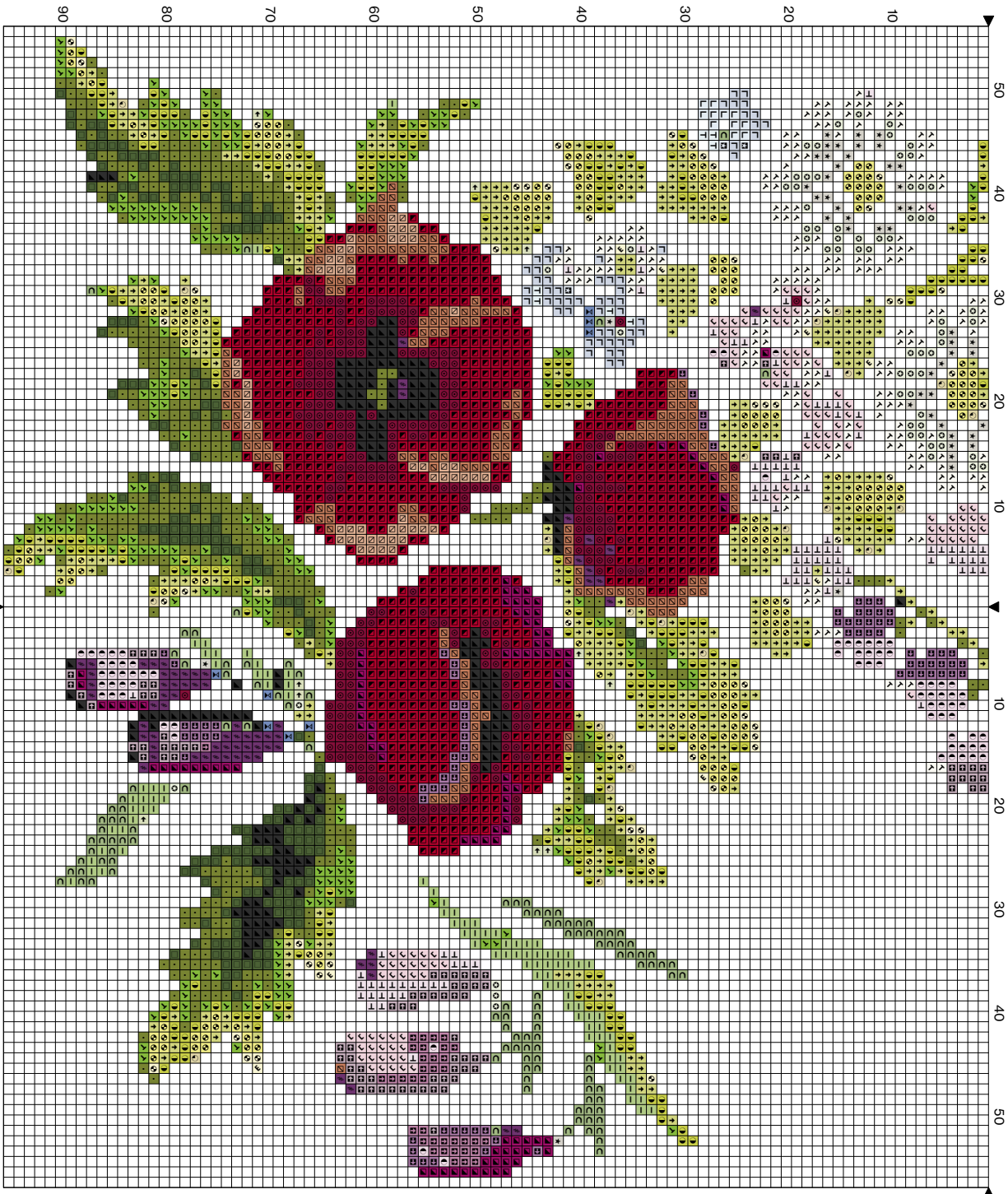

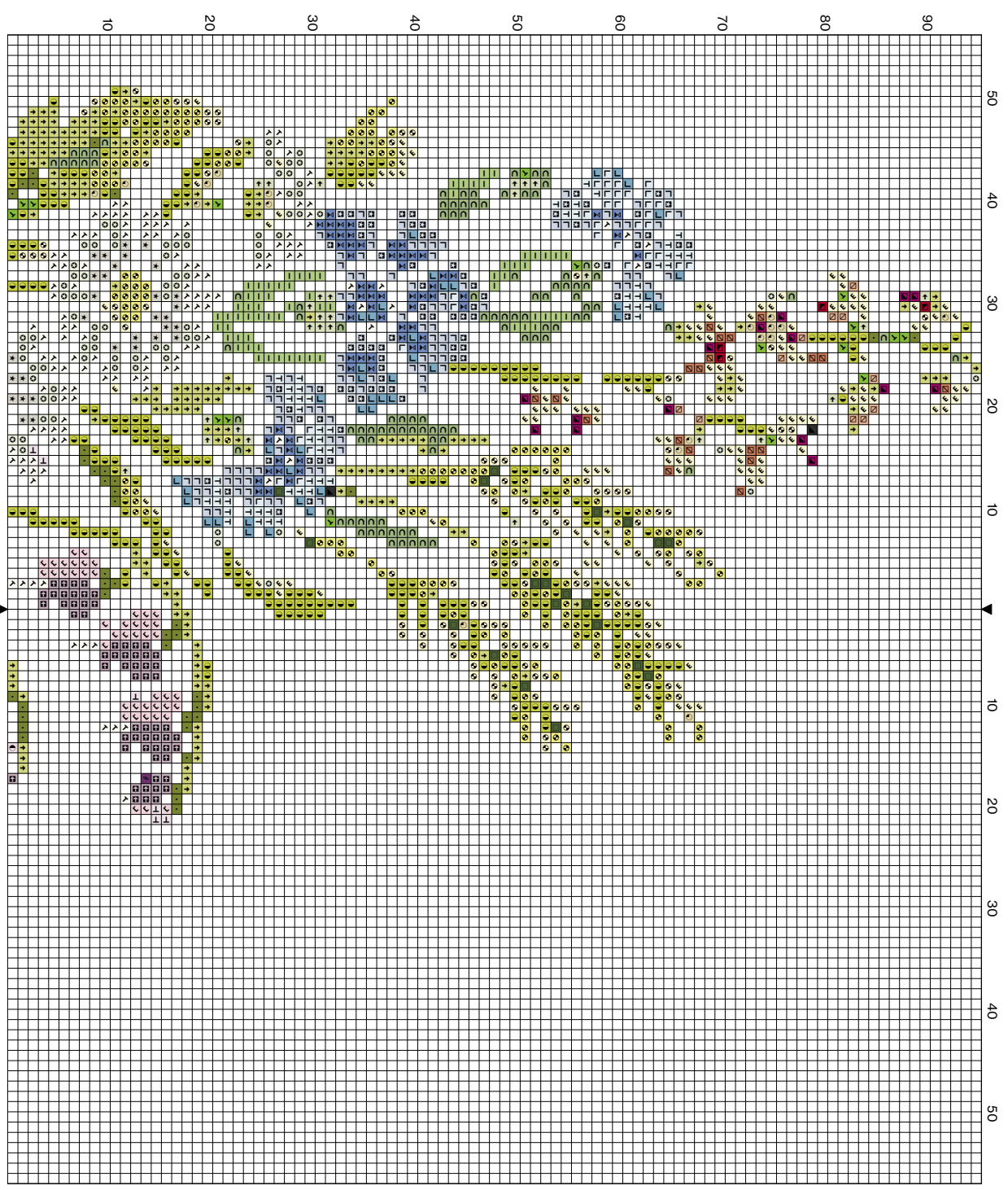
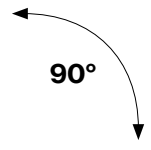
DMC	Anchor	Madeira
904	257	1307
796	123	913
799	145	911
3755	140	1012
166	289	104
3820	907	107
726	305	108
3047	852	2205
606	334	210
947	332	209
580	924	1410
995	410	1102
906	256	1412
3761	160	1013
471	266	1411
3854	1002	1114
744	301	109
3865	2	2402
900	330	206
498	1005	703

90°

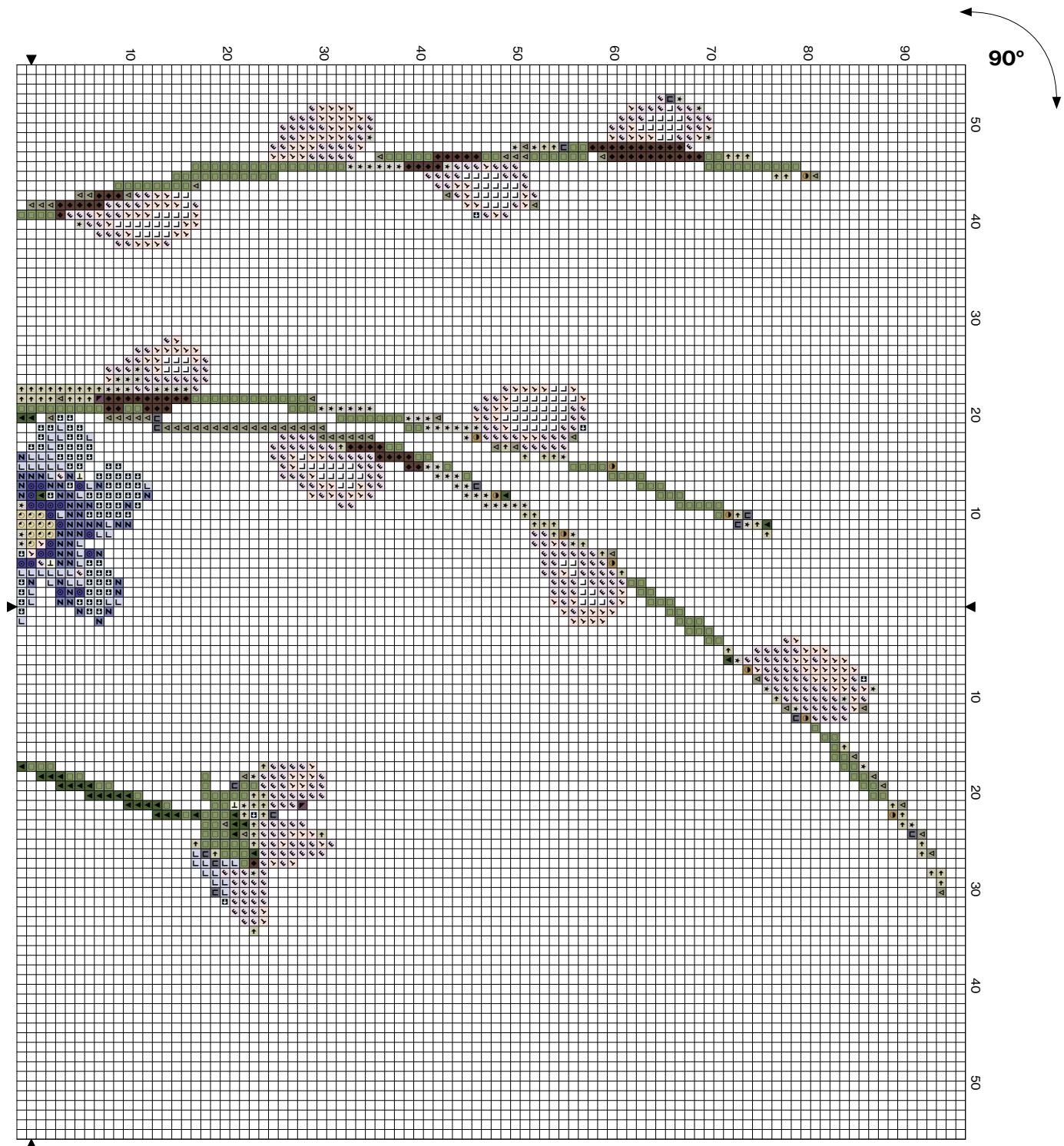

DMC	Anchor	Madeira
310	403	2400
777	65	703
580	924	1410
989	261	1402
807	1090	2705
3761	160	1013
917	1029	511
721	324	208
3607	87	707
3608	86	708
3819	278	1609
834	874	2510
727	293	109
800	159	907
747	1060	1014
3689	73	613
3865	2	2402
3345	1044	1403
327	98	2714
826	161	2505
704	256	1412
3755	140	911
817	1098	210
720	326	205
553	97	712
3836	90	2713
166	289	104
3348	264	1308
307	279	105
648	399	1801
369	259	1701
153	95	711
3078	292	110
906	257	1307

DMC	Anchor	Madeira
3345	1044	1403
3740	873	2614
3363	861	1314
797	940	913
809	175	905
3761	160	1013
3013	842	1510
834	874	2510
772	259	1401
819	271	501
898	360	2007
317	400	1007
3022	8581	2603
798	131	912
5200	2	2401
167	375	2105
3348	264	1308
648	399	1801
211	342	802

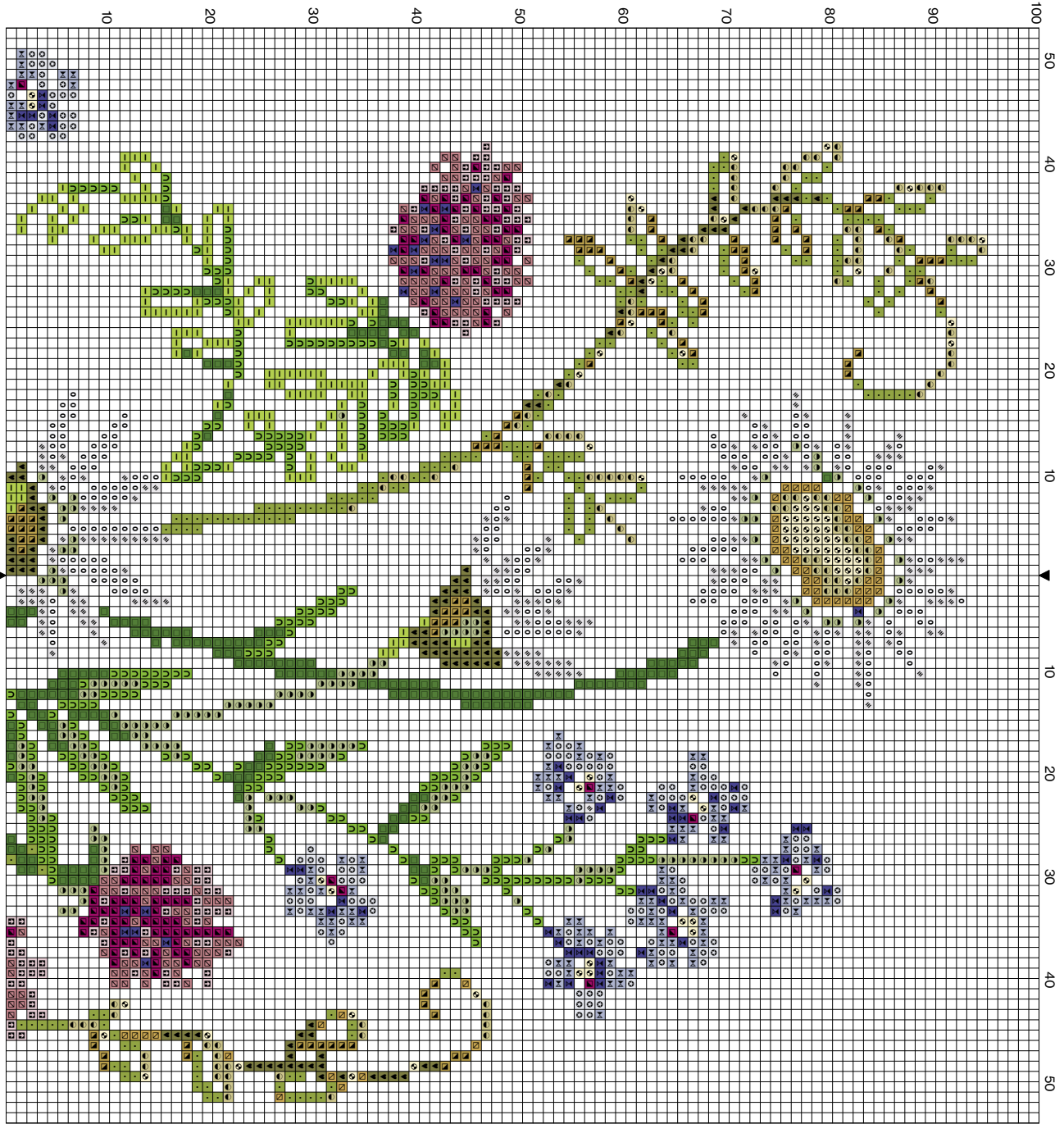

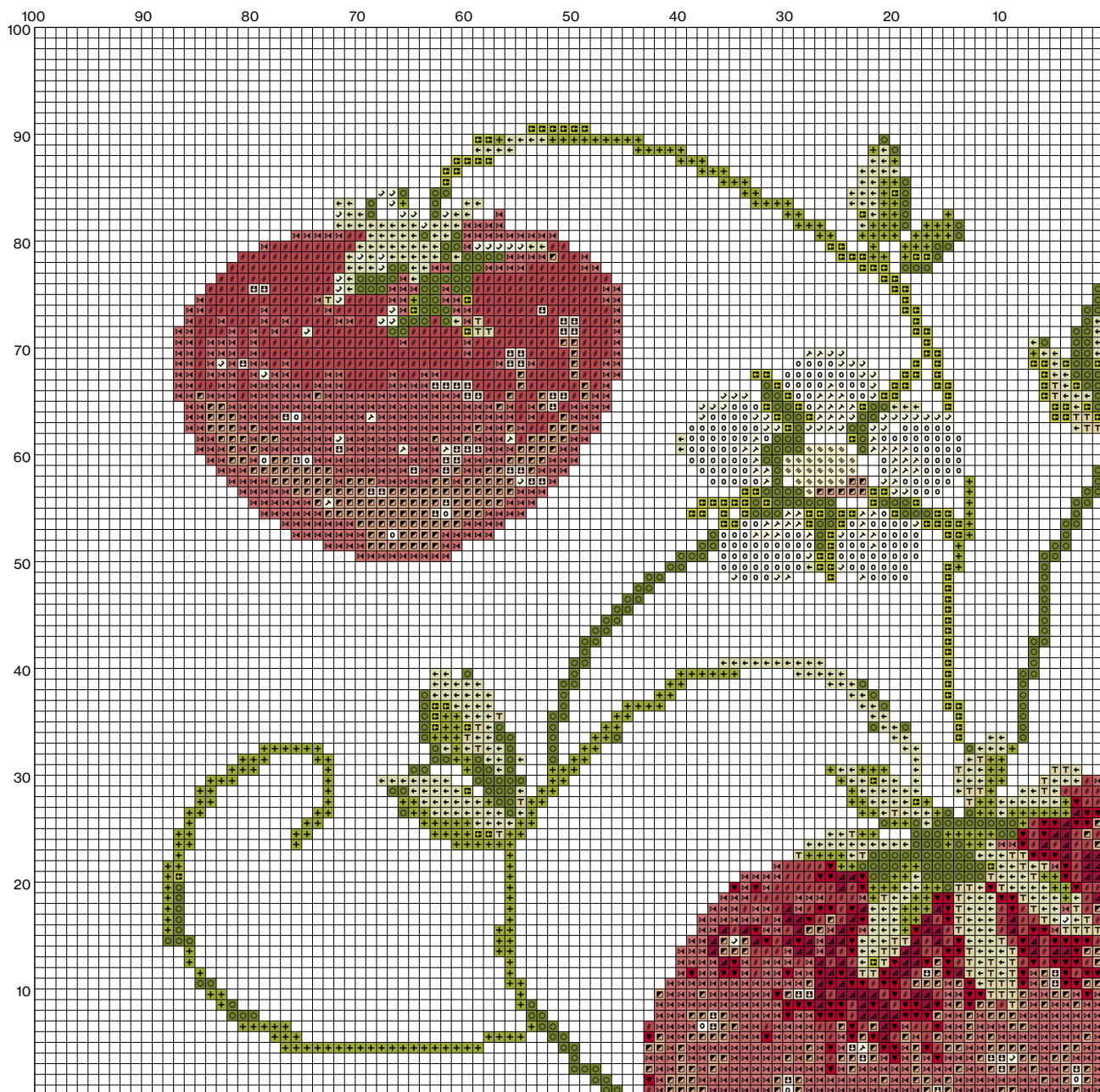

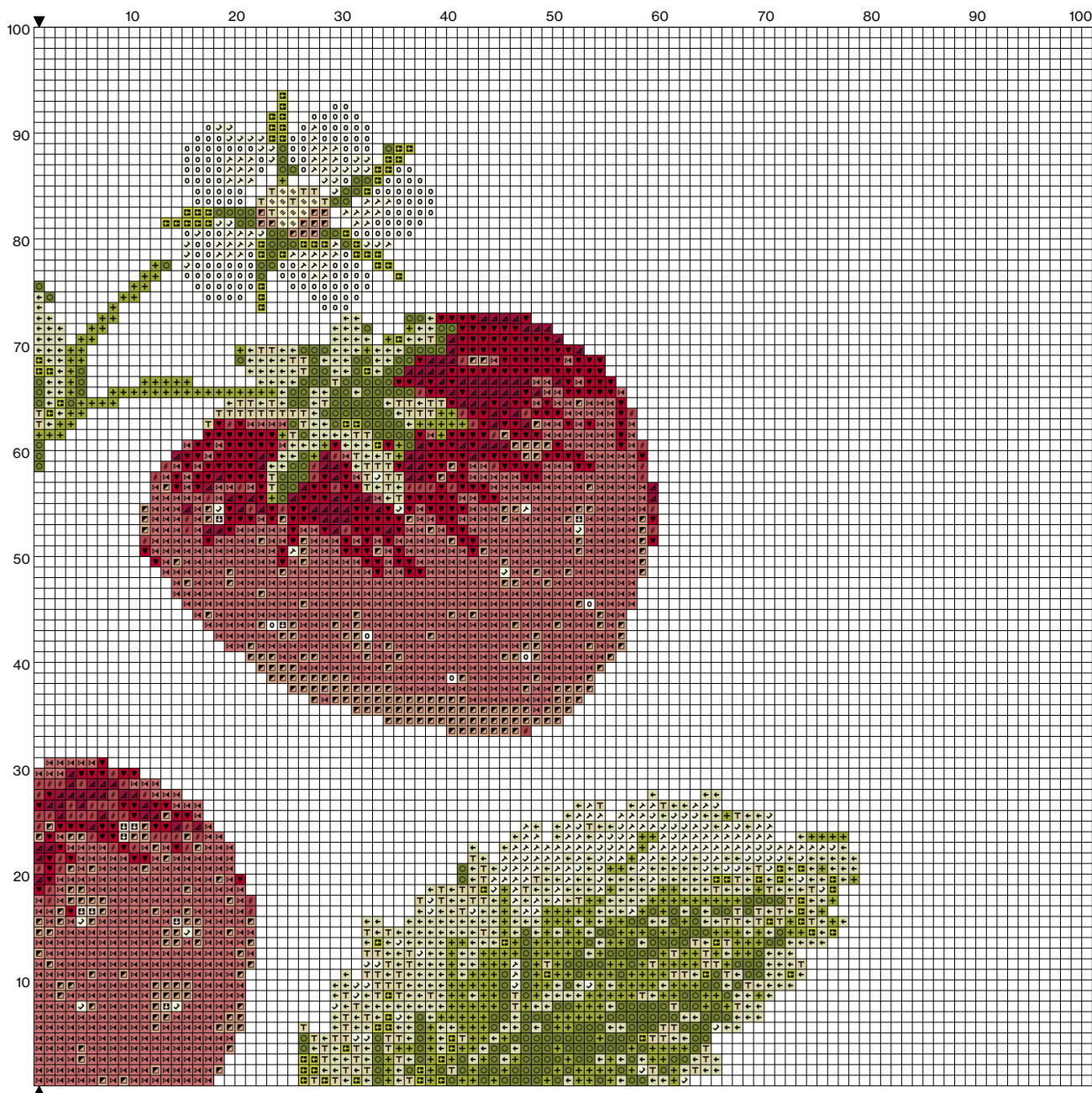
DMC	Anchor	Madeira
904	257	1307
470	267	1410
799	145	911
907	255	1411
832	907	2202
3852	307	107
471	266	1408
726	305	104
762	234	901
3011	845	1608
797	940	913
906	256	1412
917	1029	703
3832	33	411
3688	75	609
734	280	1611
157	120	909
5200	2	2401

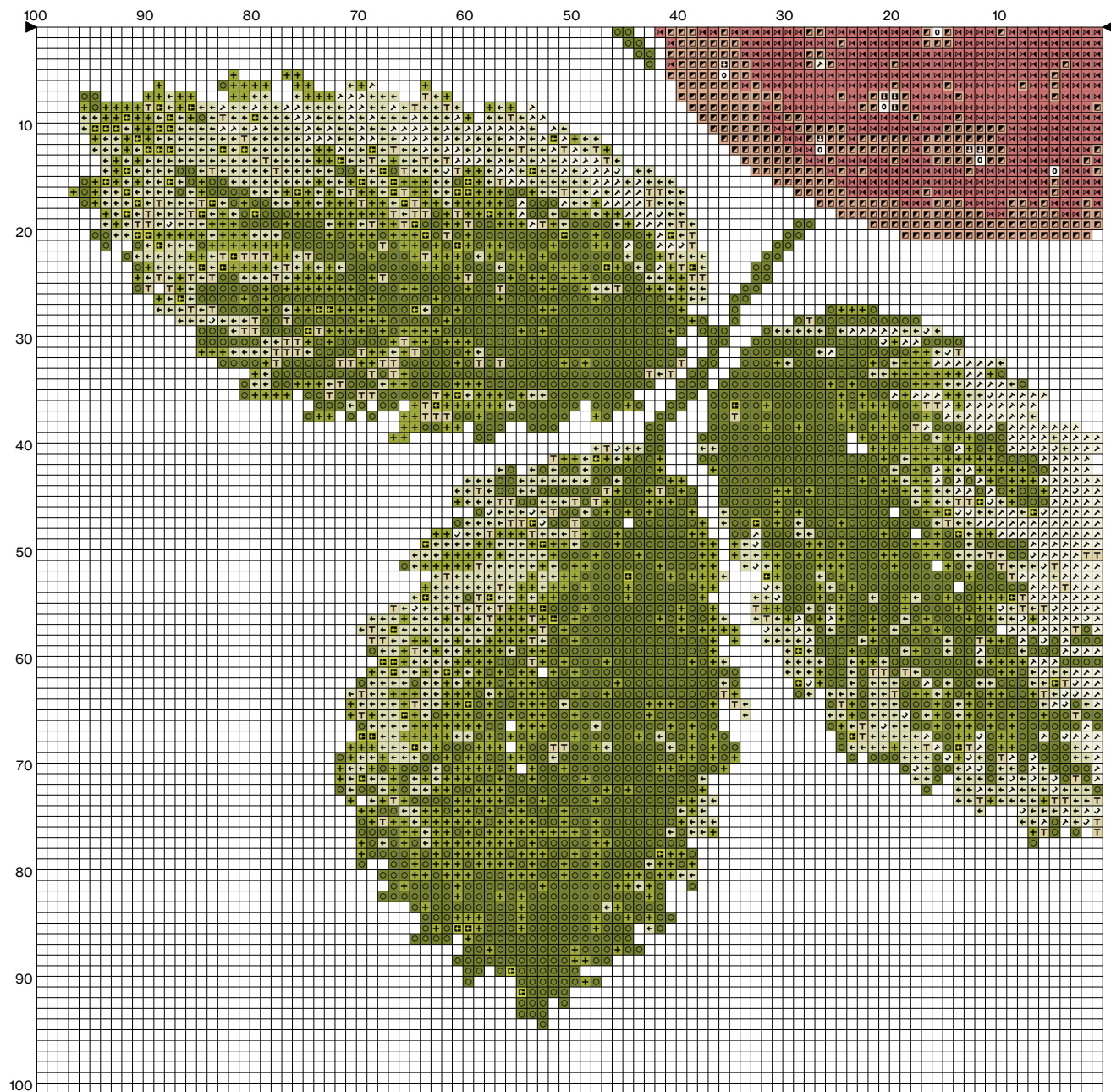
90°

Joonis jätkub pöördes

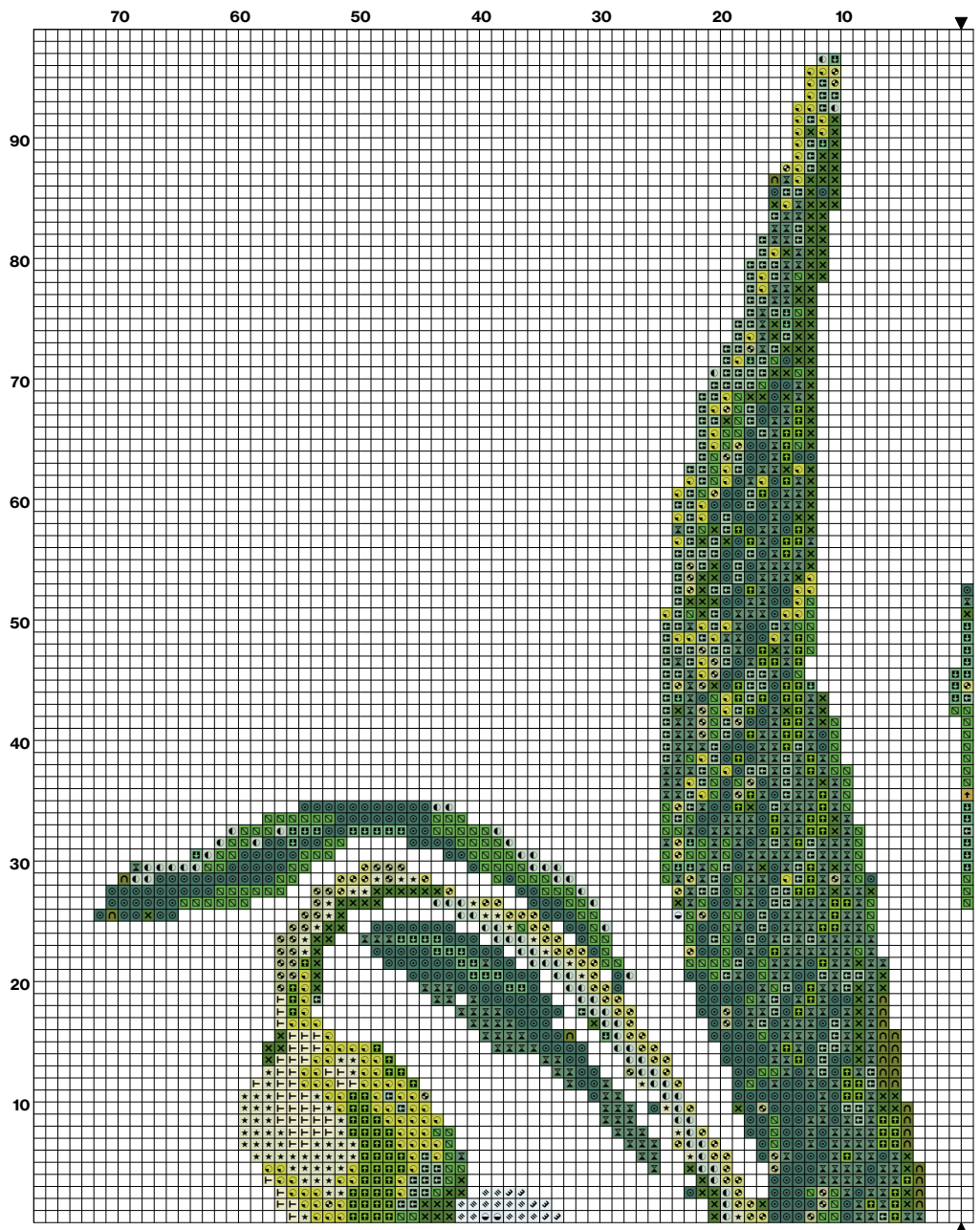

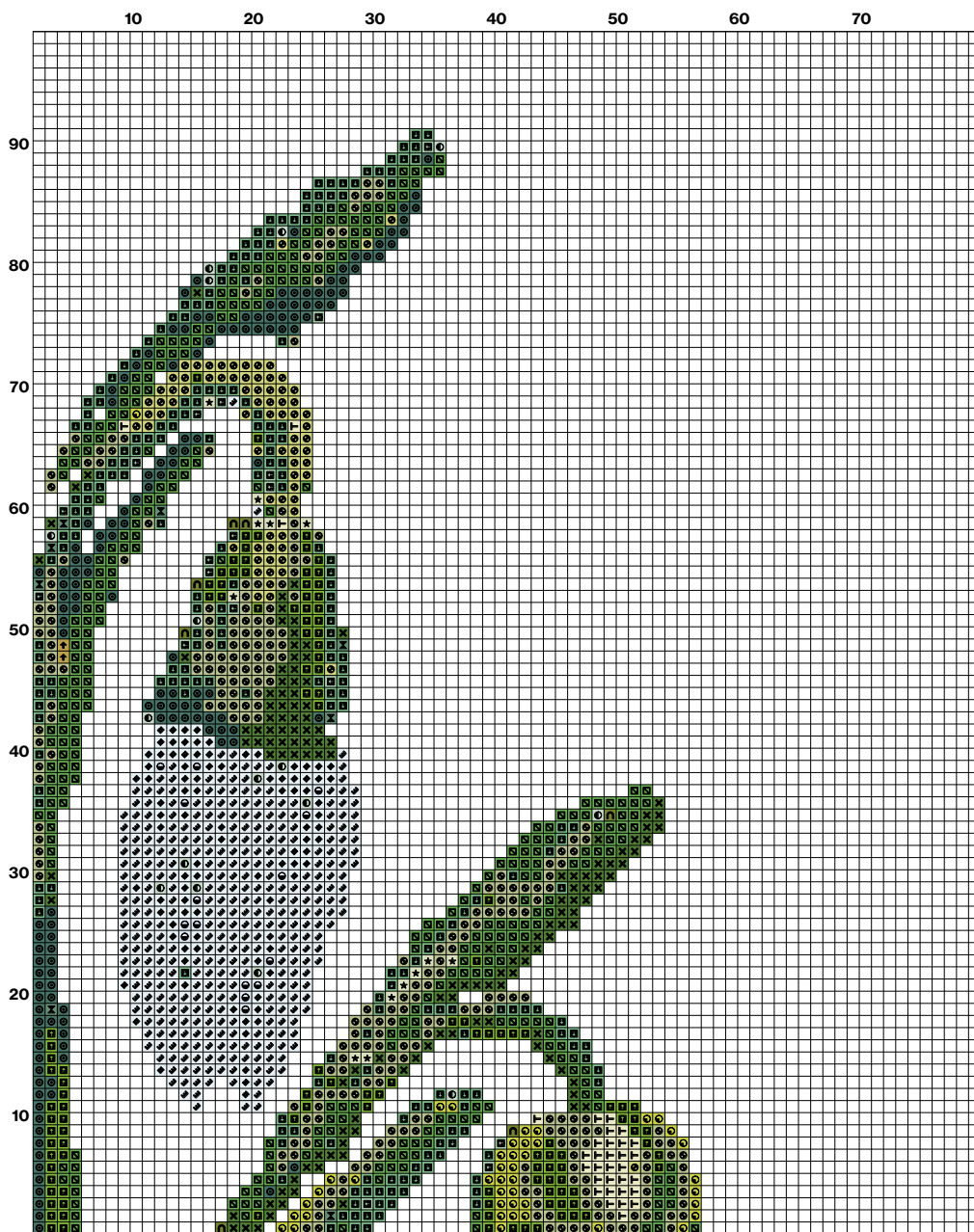
Joonis jätkub pöördel

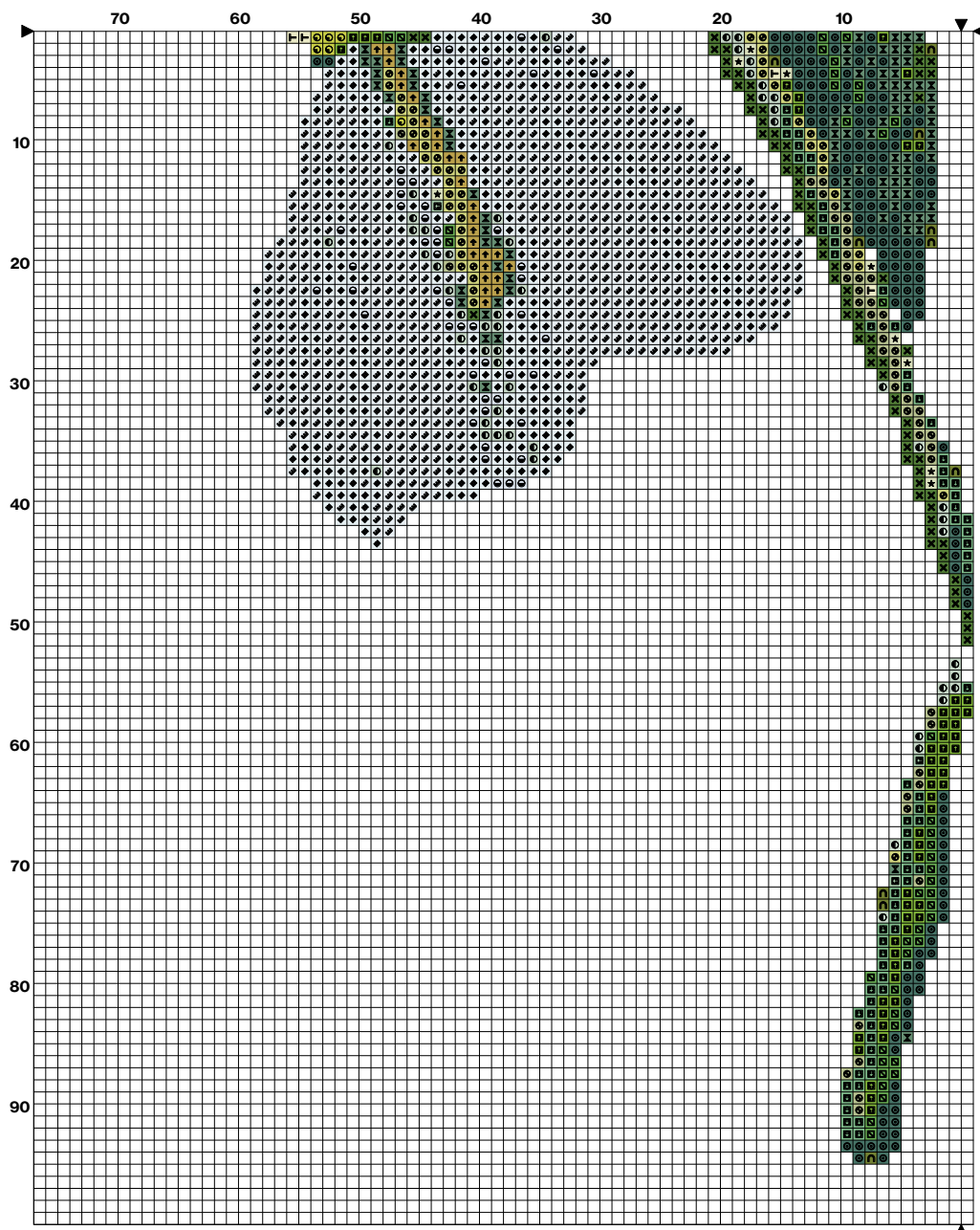

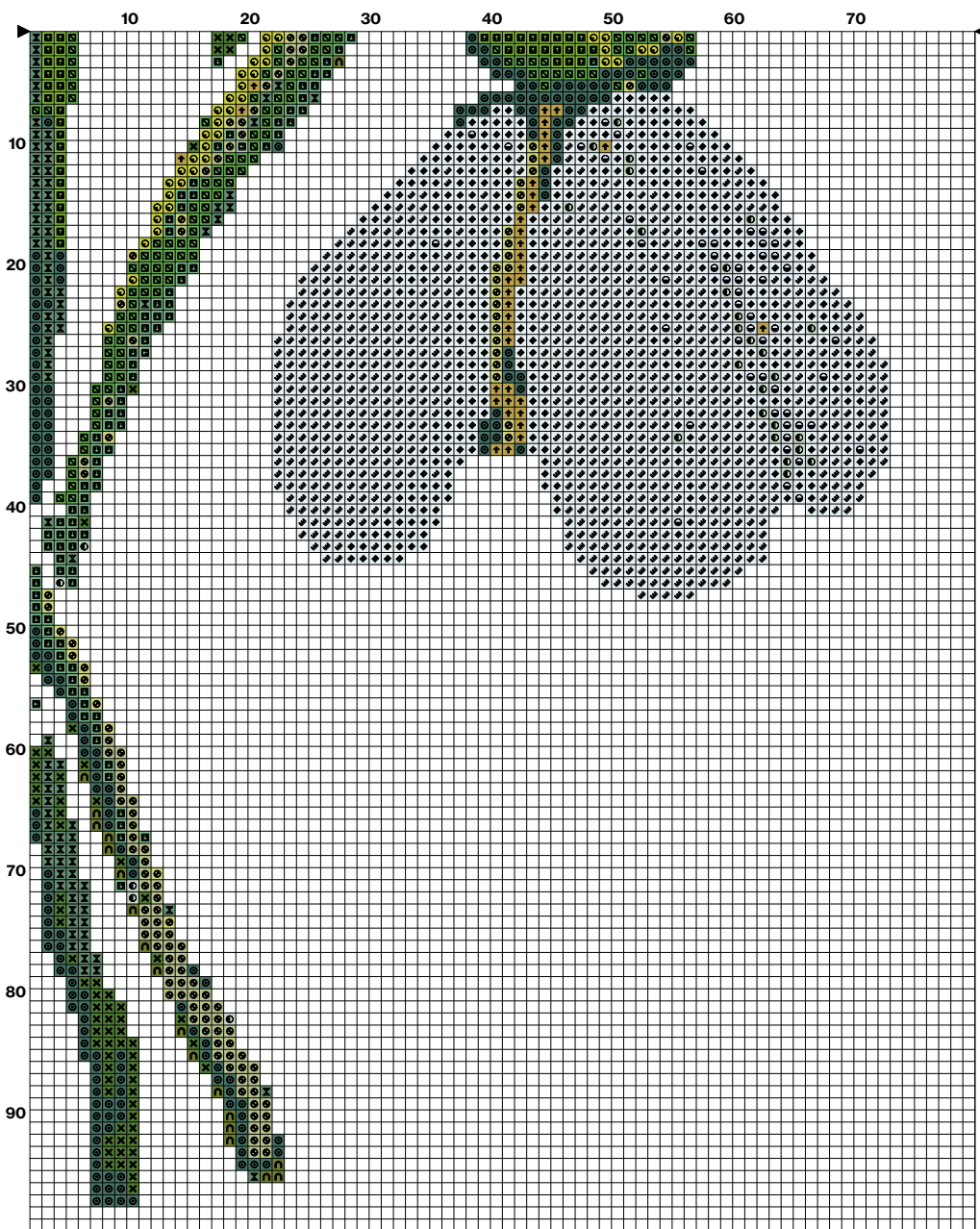

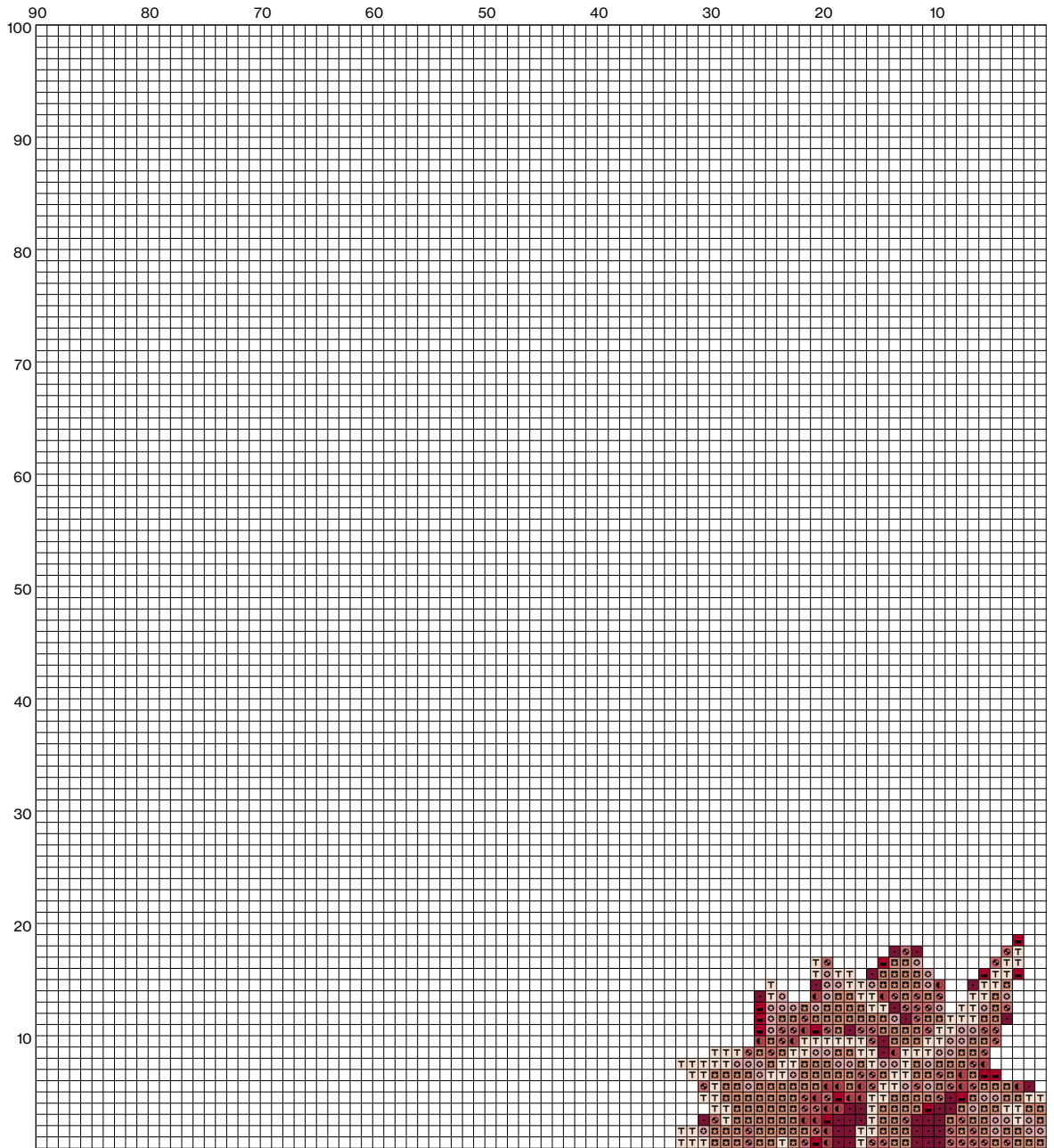

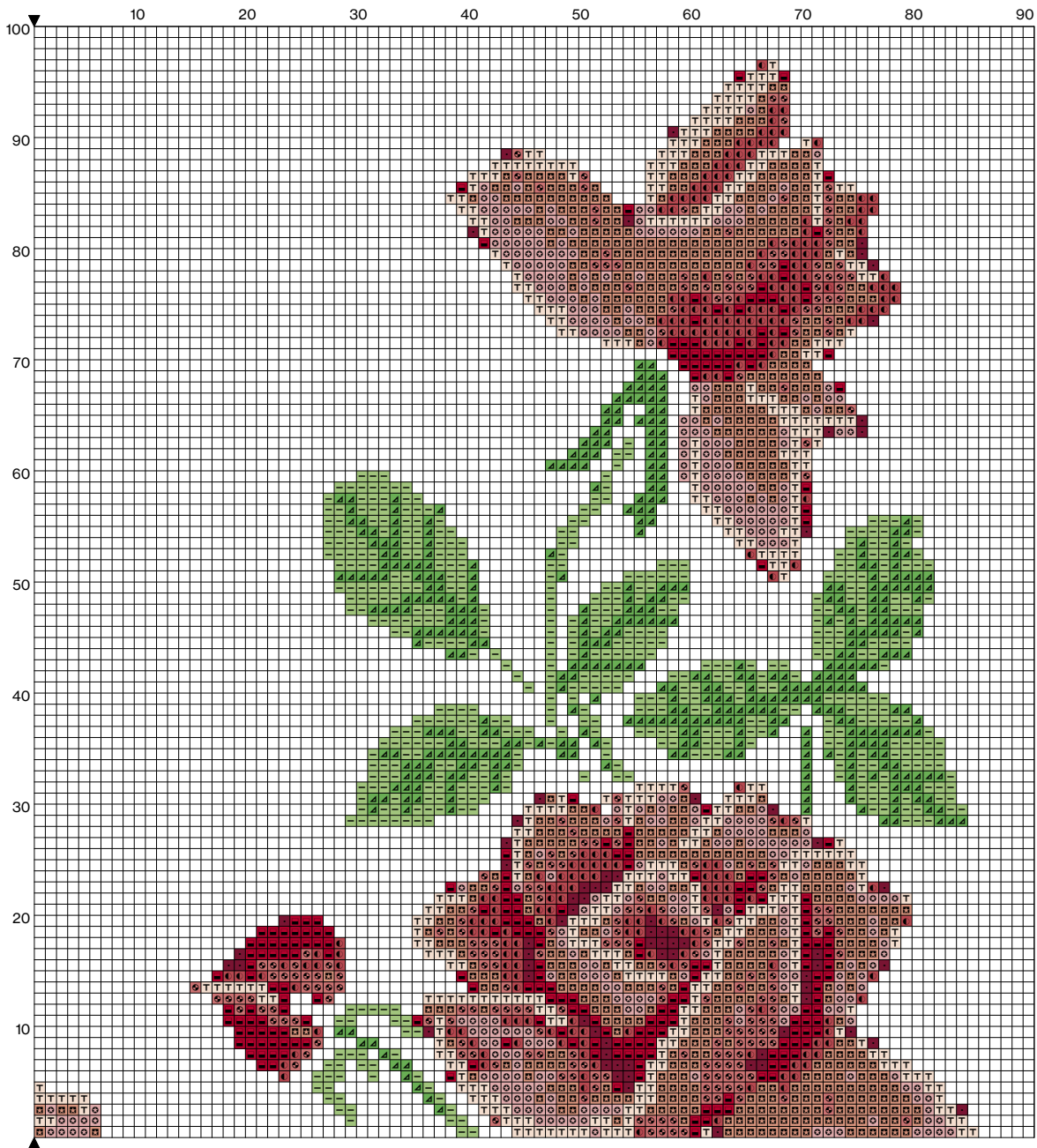
Joonis jätkub pöördel

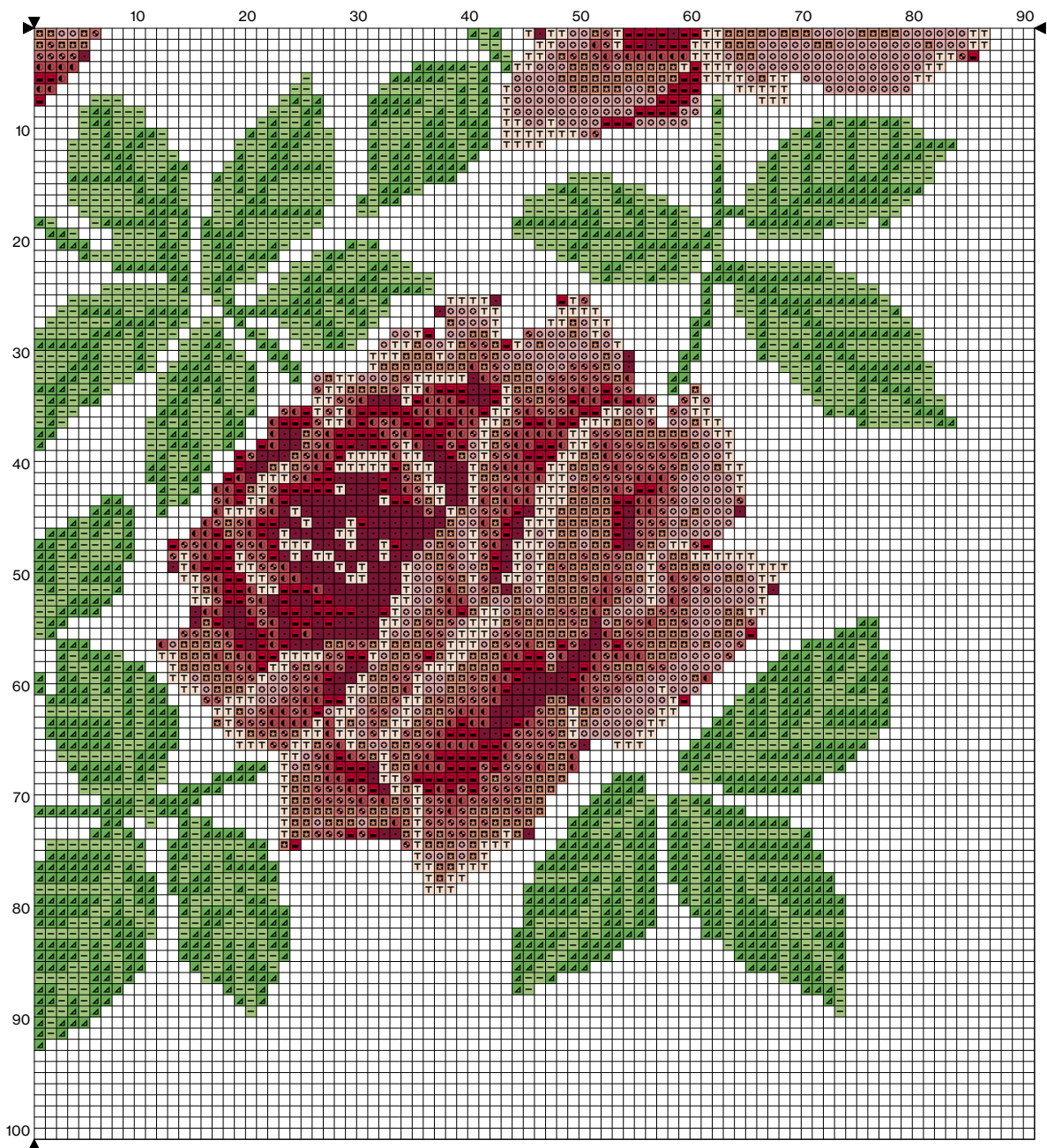

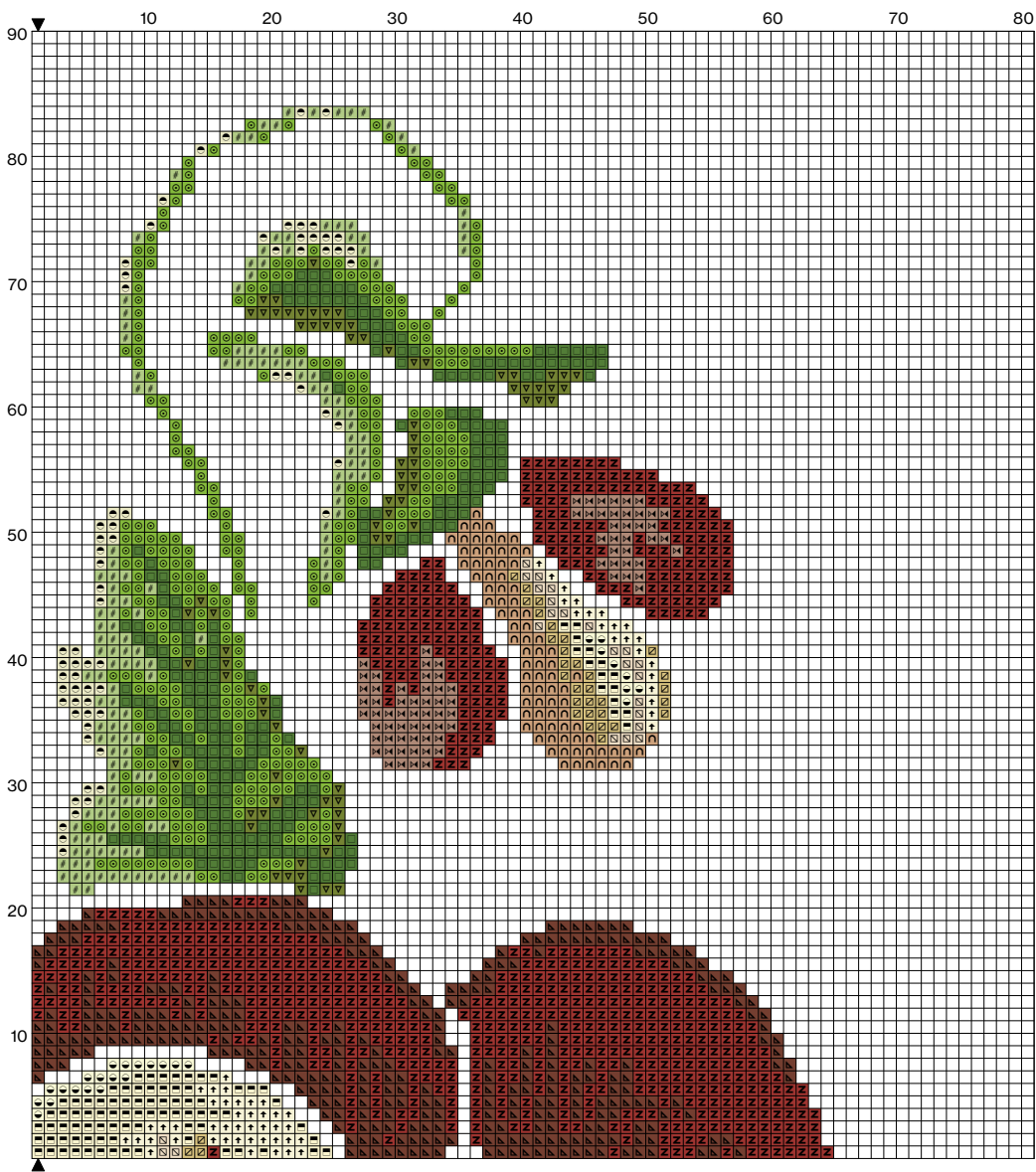
Joonis jätkub pöördel

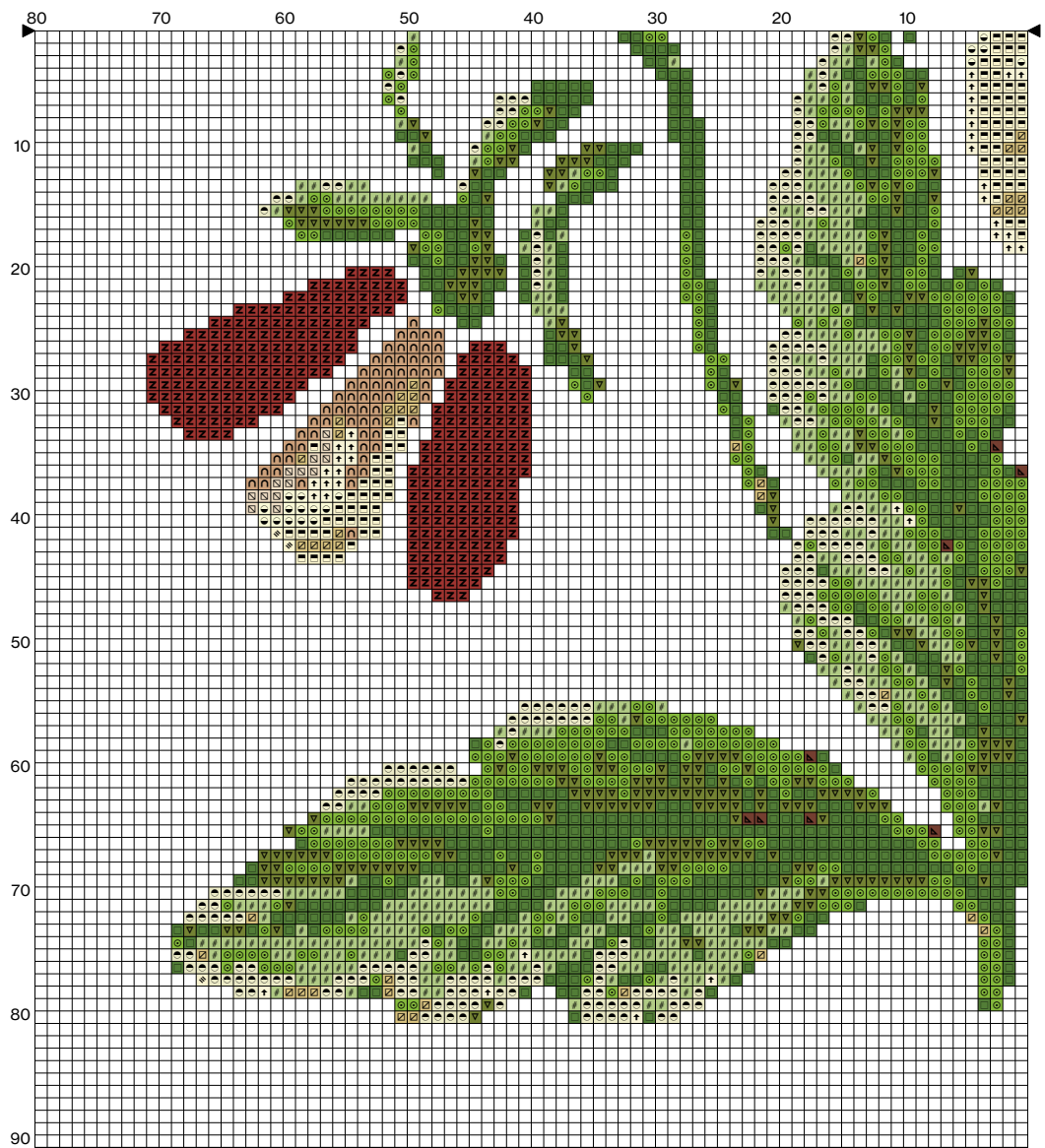

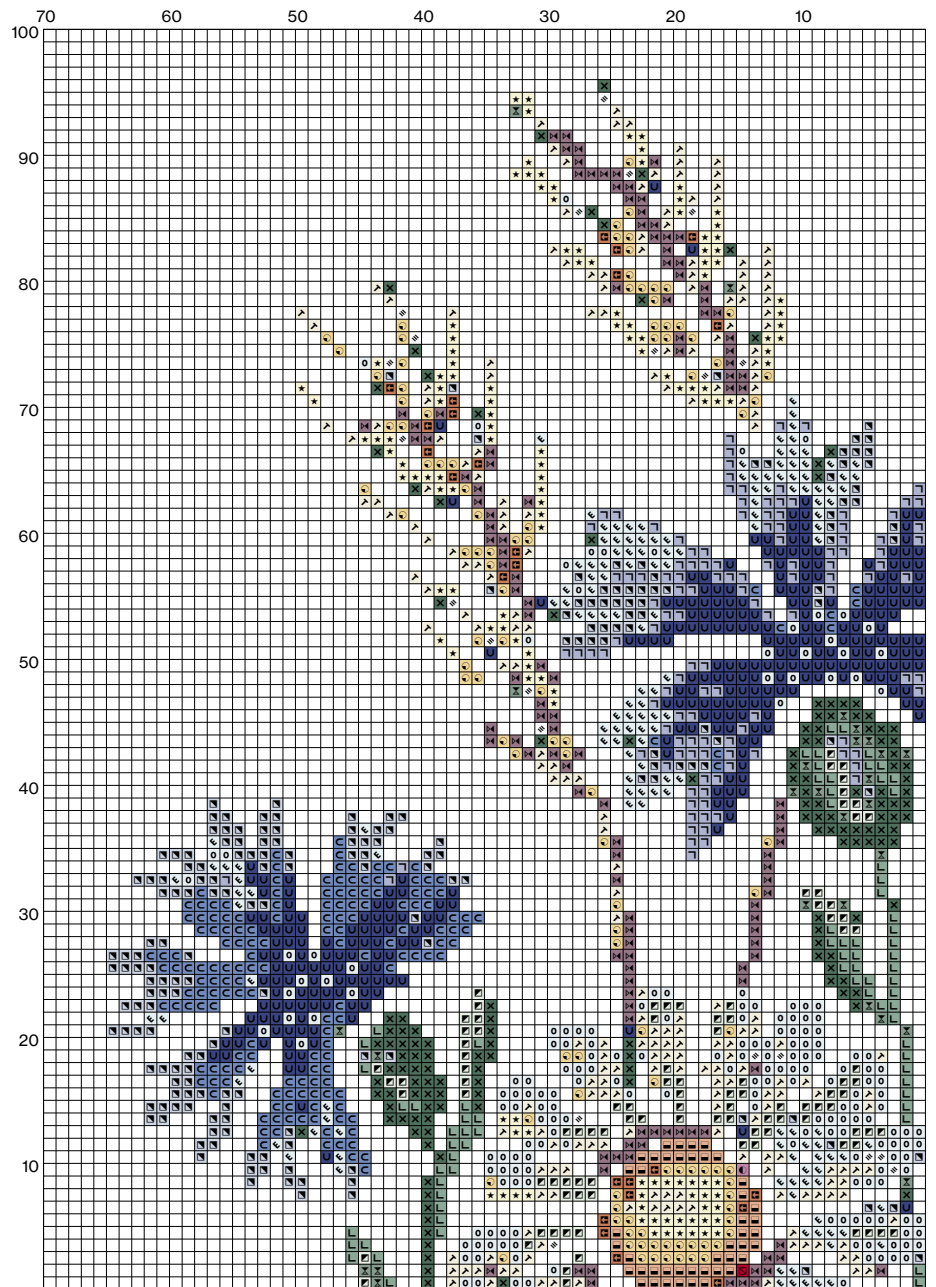

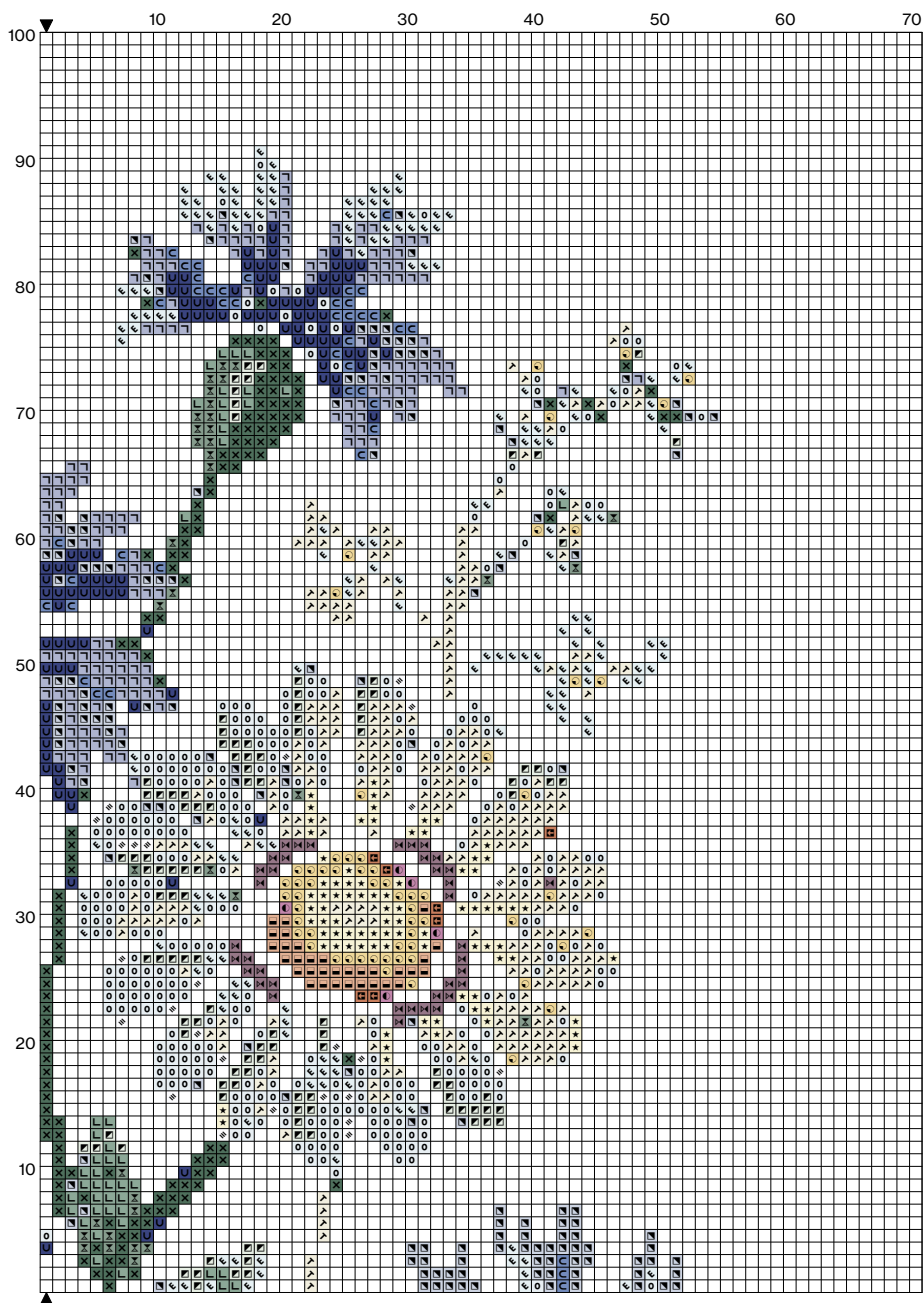

Joonis jätkub pöördel

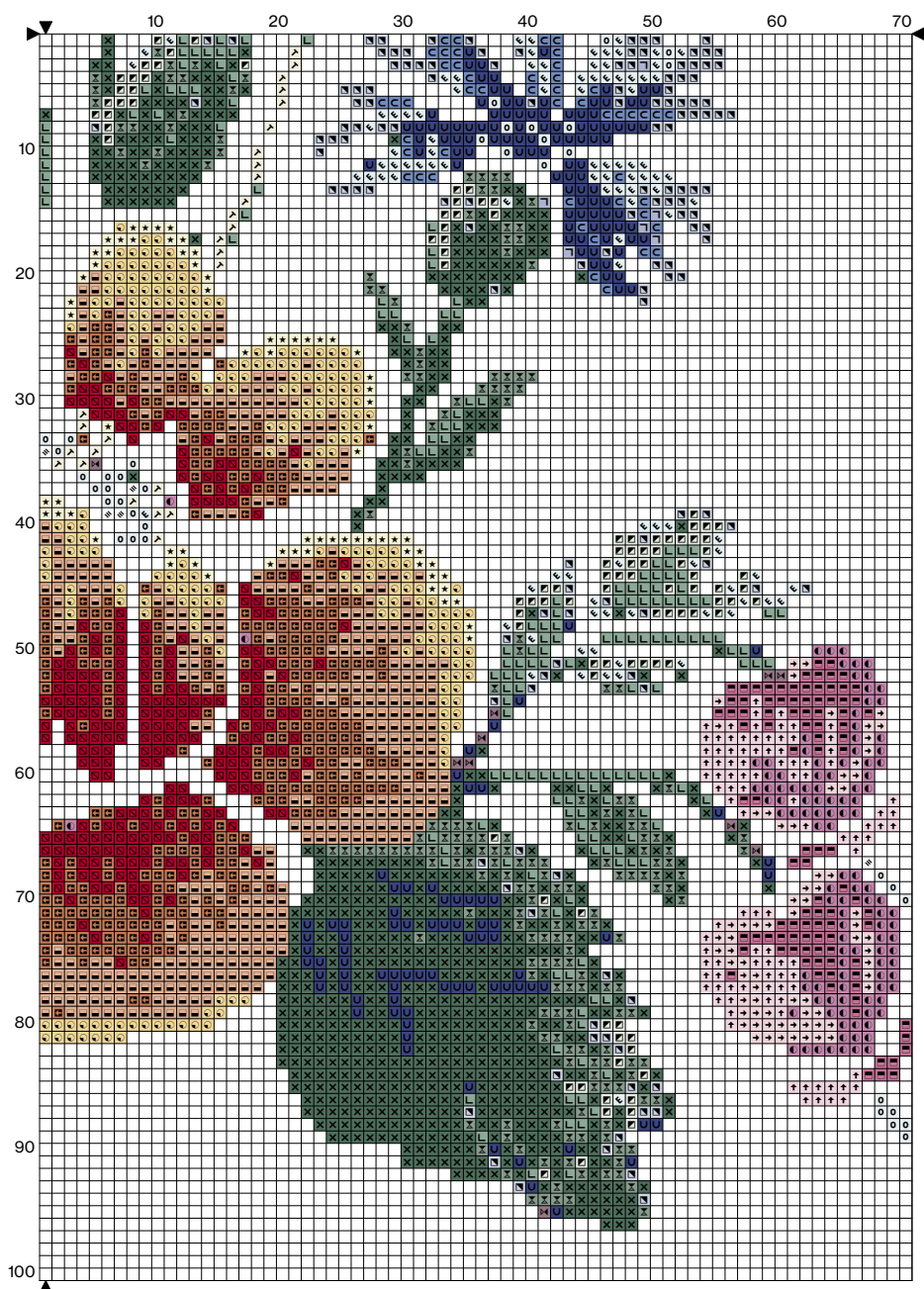

Joonis jätkub pöördel

Ristpiste ABC

Töö planeerimine ja ettevalmistamine

- Kavandamisel pea silmas ümbrust, kuhu eseme hiljem paigutad ehk sisustustekstiilidele tikandeid planeerides arvesta taustatooniga ning interjööri tervikuna.
- Teisele inimesele eset valmistades püüa arvestada tema värvimaailmaga.
- Jälgi, et tikitav ei paigutuks liiga eseme servale, sest ka ääristus vajab kangast.
- Esemel vorm ning otstarve määravad, millise kuju ja mahuga motiivistik on paraja suurusega ning kuhu see paigutada (kompositsioon võib täita kas kogu pinna või ainult osa sellest).
- Valitav dekoor peab vastama kanga omapärale, tikkimislõngad must-rile ja alusmaterjalile.
- Aluskanga valiku määrab asjaolu, milliseks otstarbeks ese on mõeldud. Kui tikid kotti või pluusi, on õige valida kulumist ning sagedast pesemist taluvad alusmaterjalid.
- Uut aluskangast ei ole soovitatav eelnevalt pesta, sest ka tikkimislõngad on pesemata.
- Kanvaakangas, pleekinud kardinad, kulunud rõivaesemed sobivad tikandi aluskangaks siis, kui pisted katavad tikitava pinna täielikult.
- Tihedakoeline aluskangas mõjub alati rahulikult ning tikand tõuseb sellel väga hästi esile (tihedale kangale tikkimine on aeganõudvam ja tikkimislõngu kulutavam).
- Ruudustikule kantud mustri tegelik suurus sõltub aluskanga struktuurist. Mustri õige suuruse saad tööproovi abil.
- Alusmaterjali lõngade järgi tikitavaid mustreid üldjuhul riidele ei kanta. Eelpistetega võiksid märkida kangale keskjooned.
- Tähtis on tikkimisniidi ühtlane pingutamine tikkimisel. Kui lõngad jäävad töö pinnale erineva pingega, siis jätab tikand lohaka üldmulje.

Aluskangad

Ristpistikandi jaoks oleks parim valik kangas, mille koe- ja lõimelõngad on ühejämedused ning mille koestruktuur võimaldab tikkides lõngu lugeda.

Tikkimismotiivi mõõtu saab varieerida kas tihedama koega kangast valides või moodustada pisteid üle mitme aluslõnga. Kanga koetihedus määrab pistete suuruse, näiteks suure koetihedusega kangal valmiskujutise mõõt väheneb ja tikkimispisted on üsna väikesed.

Kauplustes pakutavate kangaste tiheduseks loetakse lõngade arvu ühe tolli kohta (2,5 cm). Kui soovid ise mõnel riidetükil koetihedust kindlaks määrata, siis aseta kangale joonlaud ja loe, mitu lõnga 2,5 cm vahemikku jääb.

Aida on loendatud kangalõngadega ja pinnatikandi jaoks kasutatav kangas, kus ühe tolli kohta on 6 kuni 36 lõnga (võrdne arv nii koe- kui ka lõimesuunas). Nr 6 nimetatakse **Binca** kangaks. Ristpistete tikkimisel kasutatakse enim Aida materjale nr 7 - 18. Mida suurem on number, seda tihedama struktuuriga on kangas. Pisteid tikitakse aluslõngu lugedes, vajaduse korral üle mitme koelõnga.

Aidat on saadaval nii puuvillase kui ka linasena, samuti kuldsete ja hõbedaste lüüreksniitidega, värviliste sissekootud koe- ja lõimejoontega ning pealetrükitud abiruudustikega.

Hardangerkangas sarnaneb Aida kangale. Lõngad paiknevad paarikaupa, iga lõngapaari võetakse kui tervikut. Tavalised koetihedused on 20, 22, 24.

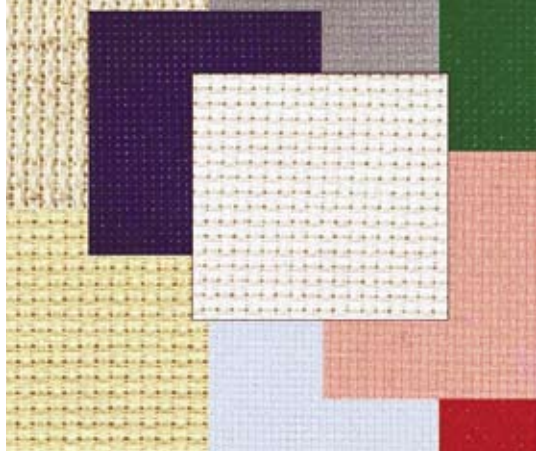
Kanvaa on kootud samalaadselt Aidaga, täpse arvu niitide või niidipaaridega, nii et tekib võrgustik. Võrreldes Aida kangastega on kanvaakangad hõredama ning jäigemana struktuuriga. Enimkasutatav koetihedus on 8 - 24 lõnga/augukest 2,5 cm kohta.

Kanvaad valmistatakse nii puuvillastest kui linastest lõngadest ja need on valged, pleegitatud või pleegitamata linase tooniga, sest kogu aluspind kaetakse tihedalt pistetega.

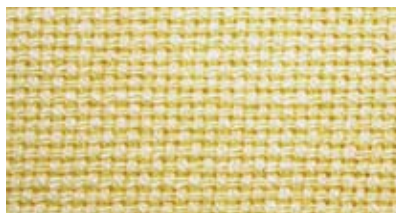
Lagunevat kanvaad ehk hõredakoelist liimiga tugevdatud puuvillast kangatüüpi kasutatakse ristpistete abivahendina, kui aluskangas on sellise struktuuriga, mis ei võimalda lõngu lugedes tikkida.

Lahustuv kanvaa on vees lahustuvast materjalist valmistatud abikangas. Kasutatakse samal põhimõttel nagu puuvillast lagunevat kanvaad, kui aluskangas ei võimalda lõngade lugemist. Lahustuv kanvaa haihtub veega kokku puutudes, seetõttu on ta tikkijale väga mugav abimaterjal. Kui tikand on valmis, siis asetatakse see 40 - 50kraadisesse vette 5 - 10 minutiks ligunema.

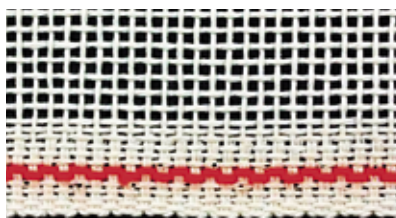
Plastkanvaa on plastist pressitud «aidakangas». Sobiv materjal ruumiliste tikkimistöde valmistamiseks.

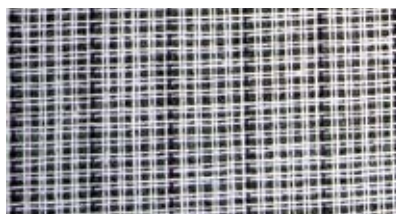
Aida kangas.

Hardangerkangas.

Üheniidiline ehk monokanvaa.

Lagunev kanvaa.

Lahustuv kanvaa.

Plastkanvaa.

Tikkimislõngad

Tikitav riie ja tikkimistehnika määravad lõnga liigi ja tugevuse. On tikkimislõngu, mis sobivad kõikidele alusmaterjalidele, mõned neist eelkõige kanvaale tikkimiseks. Lõnga jämedust märgistab number, mida suurem see on, seda peenem on lõng.

Tikkimislõng peab alusmaterjalist kergelt läbi jooksuma, samas seda vastavalt vajadusele täielikult katma. Valides pinda katva tikandi jaoks vale jämedusega lõnga, on tagajärjeks alusmaterjali läbikumamine, mis võib kogu valmistöö üldilme rikkuda. Tikandites on soovitatav kasutada eelkõige naturaalkiududest lõngu, sest sünteetilised lõngad on pesemise ja triikimise suhtes tundlikumad.

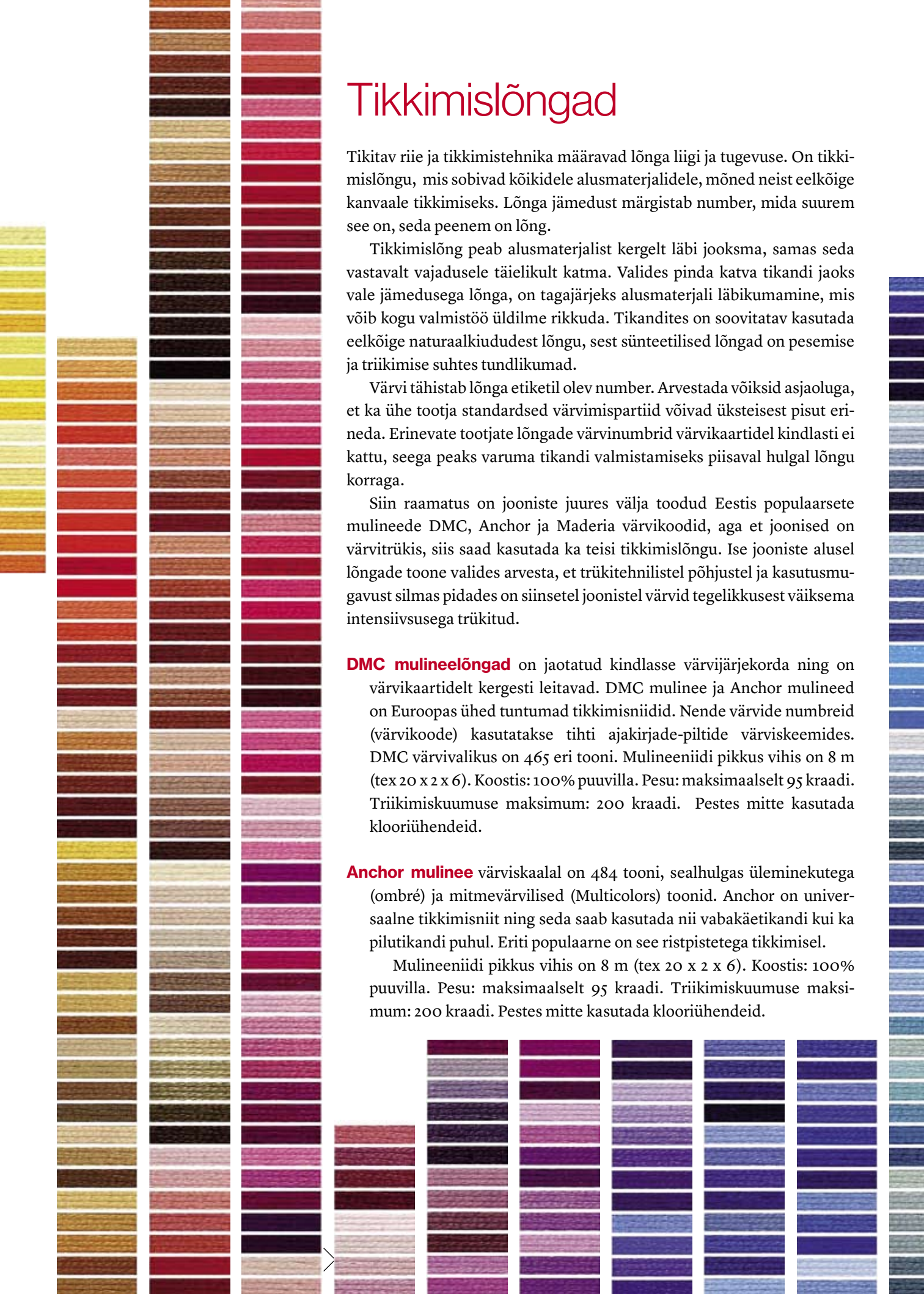
Värvi tähistab lõnga etiketil olev number. Arvestada võiksid asjaoluga, et ka ühe tootja standardsed värvimispartiid võivad üksteisest pisut erineda. Erinevate tootjate lõngade värvinumbrid värvikaartidel kindlasti ei kattu, seega peaks varuma tikandi valmistamiseks piisaval hulgal lõngu korraga.

Siin raamatus on jooniste juures välja toodud Eestis populaarsete mulineede DMC, Anchor ja Maderia värvikoodid, aga et joonised on värvitrukis, siis saad kasutada ka teisi tikkimislõngu. Ise jooniste alusel lõngade toone valides arvesta, et trükitehnilistel põhjustel ja kasutusmuugavust silmas pidades on siinsetel joonistel värvid tegelikkusest väiksema intensiivsusega trükitud.

DMC mulineelõngad on jaotatud kindlasse värvijärjekorda ning on värvikaartidelt kergesti leitavad. DMC mulinee ja Anchor mulineed on Euroopas ühed tuntumad tikkimisniidid. Nende värvide numbraid (värvikoode) kasutatakse tihti ajakirjade-piltide värviskeemides. DMC värvivalikus on 465 eri tooni. Mulineeniidi pikkus vihis on 8 m (tex 20 x 2 x 6). Koostis: 100% puuvilla. Pesu: maksimaalselt 95 kraadi. Triikimiskuumuse maksimum: 200 kraadi. Pestes mitte kasutada klooriühendeid.

Anchor mulinee värviskaalal on 484 tooni, sealhulgas üleminekutega (ombré) ja mitmevärvilised (Multicolors) toonid. Anchor on universaalne tikkimisniit ning seda saab kasutada nii vabakäetikandi kui ka pilutikandi puhul. Eriti populaarne on see ristpistetega tikkimisel.

Mulineeniidi pikkus vihis on 8 m (tex 20 x 2 x 6). Koostis: 100% puuvilla. Pesu: maksimaalselt 95 kraadi. Triikimiskuumuse maksimum: 200 kraadi. Pestes mitte kasutada klooriühendeid.

Madeira mulinee on klassikaline kuueharuline merseriseeritud mulinee, mida valmistatakse parimast egiptuse puuvilla staapelkiust kahekordseks korrutatuna. Toodetakse Saksamaal 379 värvitoonis, pakitakse 10 m koguses. Madeira mulineed iseloomustab erakordne siidjas pehmus ja matjas läige. Sobib ristpistetikandiks, valides õige lõngajämeduse, katab hästi pinda. Talub 95kraadist vesipesu, mitte kasutada klooriühendeid.

Tootevalikus on esindatud ka metallikniidid DECORA, villased niidid LANA (sobivad tikkimiseks ja masinaga õmblemiseks), siidlõngad, rayon, polüester ja viskoosniidid.

Puppets mulinee on toodetud Ungaris. Värvivalik on küllaltki suur, 440 eri tooni. Mulineeniidi pikkus vihis on 8 m. Koostis: 100% puuvilla. Pesu: maksimaalselt 95 kraadi. Triikimiskuumuse maksimum: 200 kraadi. Pestes mitte kasutada klooriühendeid.

Pärlilõng on siidja läikega kahe-kolmekordne korrutatud merseriseeritud puuvillane lõng. Saadaval on nii tokis kui ka keras jämedusega 3, 5, 8, 12. Sobib tikkimiseks, heegeldamiseks, kudumiseks. Värvitoone on väga palju.

Anchor Soft Embroidery Cotton on üsna jäme, täispuuvillane, sile ja mati tooniga niit, saadaval 255 värvitoonis. Anchor Soft Embroidery sobib kasutamiseks paljude erinevate tikandite puhul ning on muljetavaldav ka jämedakoelisel kangal.

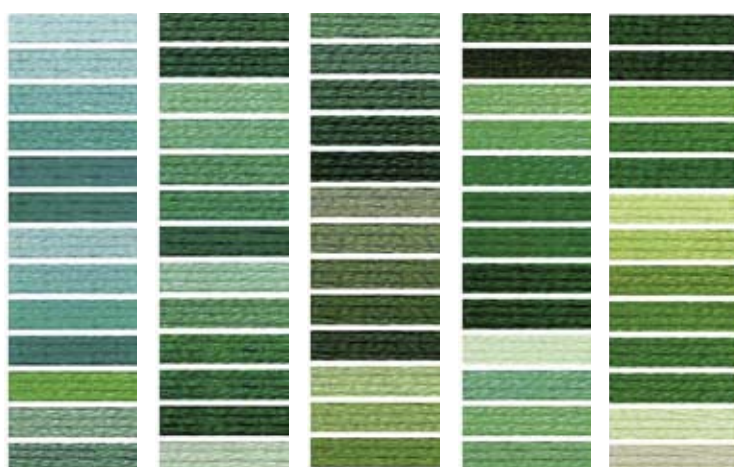
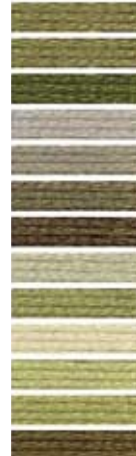
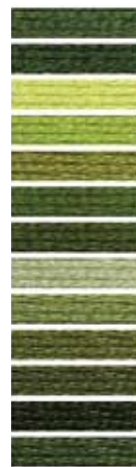
DMC linased mulineelõngad on 100% linased ja neid toodetakse 24 värvitoonis. Linane mulinee on kuueharuline nagu ka puuvillane mulinee, sobides linasele labasekoelisele taustakangale või linasele Aida kangale.

Villased vaibalõngad sobivad hõredamale või jämedakoelisemale aluskangale (kui soovid täielikult pinda katvat tikandit). Vaibalõngad on piisavalt tugevalt korrutatud ning võivad koosneda kuni kaheksast kokukorrutatud lõngaharust.

Kraasilõnga (nn maavillane) müüakse 2 - 3kordsena nii lamba naturaaltoonides kui ka toonituna, numbrites kuni 16. Värvipaletti võib alati täiendada lõngade värvimise teel, otsustades kas taimvärvimise või keemiliste värvainetega värvimise kasuks.

Tikkimislõngade värvivalik on tänapäeval lai. Siin lehekülgedel on näidatud Anchor mulineede värvipaletti.

Anchor Tapisserie Wool on tugevasti korrutatud 100% villane tikkimislõng, ei muutu tikitaval pinnal karvaseks ning katab aluskanga ühtlaselt ja siledalt.

Kammlõng (nn peenvillane) on paljudes värvitoonides täisvillane lõng. Levinuim lõnga number 24/2 - 36/2.

Töövahendid

Kaubandusvõrgus pakutavate rohkete töövahendite hulgast vajad ristpiste tikkimiseks eelkõige sobivaid tikkimislõngu, käsitöökääre ja tikkimisraame.

NÕELAD

Tikkimislõelad ehk peenvillanõelad sobivad tihedakoelisele kangale keskmise jämedusega ja peenemate lõngadega tikkimiseks. Tikkimislõelad on terava otsaga, keskmise pikkusega, võrdlemisi suure pikliku silmaga, suurustes 1 - 10. Mida suurem on nõela number, seda peenem ja lühem on nõel.

Vaiba- ehk gobelääninõelad on tõmbi otsaga nõelad (suurustes 13 - 26) Aidale ja kanvaale tikkimiseks ehk alusmaterjalidele, mille lõngu loetakse või kus sisse- ning väljapisted peavad riidelõngade vahele sattuma.

Šenillinõelad (nn sukanõel) on suure silmaga, pikemad ja terava otsaga villaselnõelad, suurustes 13 - 26. Sobivad töötamiseks jämedate lõngadega.

Kiirniiditusnõelte (nn pimedanõel) komplektis on 6 teravat kiirniiditavat nõela. Äärmiselt mugav on niiti nõela taha panna, tõmba vaid niit nõela silma taga oleva "kahvli" vahele ja tiki! Niit püsib hästi nõelasilmas. Suuremat niidist tirimist nõudvate tööde korral võiks siiski valida hariliku silmaga nõela.

KÄÄRID JA TIKKIMISRÕNGAS

Käsitöökärid on üldkäaridest väiksemad ning hästi teravate otstega. Lõikavad n-õ lõpuni välja ja seetõttu on väga sobivad abivahendid lõngade lõikamiseks, niidiotste eemaldamiseks aluskangalt jm. Rätsepakääre vajad kanga lõikamiseks, nende puudumisel sobivad ka üldkärid.

Tikkimisrõngas koosneb kahest plast- või puitrõngast, soovitatavalt vali krüviga reguleeritav rõngas. Tikkimisrõngaid on eri suurustes. Mida suurem on tikkimistöö, seda suurema rõnga peaksid valima, et ei oleks vajadust liiga tihti kangast rõngas edasi nihutada, mis võib tikandit rikkuda.

Kanvaale tikkides võiksid töötada ilma rõngata n-õ käe vahel, sest kanvaal on paks ja jäik alusmaterjal ning seetõttu tikkimisrõngasse

ebamugav panna. Suurepinnaliste tikandite puhul võiksid tikkimisrõnga asemel kasutada reguleeritavat tikkimisraami, siis on korraka suurem tikitav pind su silme ees.

Paberilt kangale

Alusmaterjali lõngade järgi tikitavaid mustreid üldjuhul riidele ei jäljendata, märgitakse vaid mustri paiknemine ja traageldatakse eelpistetega aluskangale keskjooned.

Aidale, kanvaale jt paksematele ning jäigematele kangastele saad traageldamisele eelnevalt keskjooned sisse voltida. Ristuvad keskjooned määravad ära töö keskmesse jääva ristpiste asukoha, mille võid kangale märkida ka veekindla markeriga.

Suuremate ja värvirikamate ristpistetikandite tikkimist alustataksegi keskelt. Kogu töö valmib seest väljaspoole, mis tagab tikandi õige asukoha aluskangal, ühtlaste vabade kangaservade jätmise ning valminud tikandi-osa puhtamana hoidmise.

MUSTRISKEEMI JÄRGI TIKKIMINE

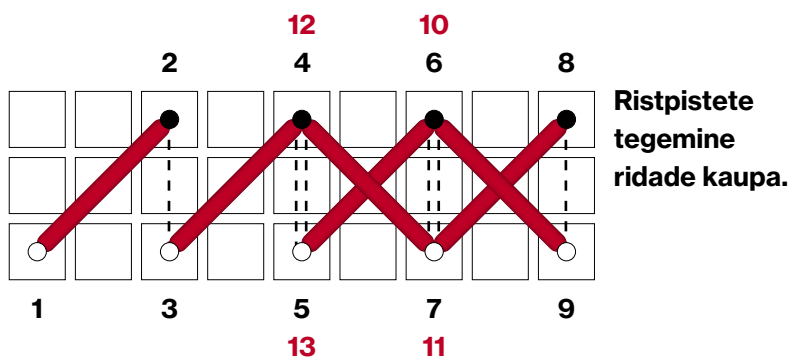
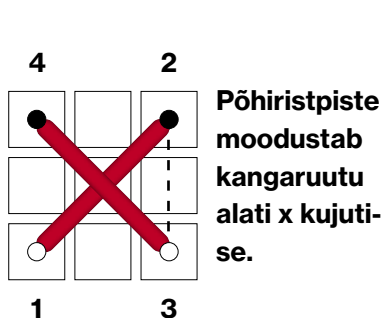
Ristpistemustrite mustriskeemid on põhiliselt antud kas ruutskeemidena lihtsamate pistete ja muustrite jaoks või joonskeemidena kanvaatikandite pistete jaoks.

Ruutskeemil tähistab iga ruut ühte ristpistet. Skeemid on esitatud kas must-valgete sümbolite või värviliste ruudukeste kombinatsioonina. Skeemile on noolekestega kantud keskjooned, mis märgistavad aluskanga keskpunkti. Iga mustriskeemi juurde kuulub tingmärkide seletus ehk skeemi võti.

ERINEVAD RISTPISTETEHNIKAD

Ristpisteid võib tikkida mitmel erineval moel, kuid põhiristpiste moodustab kangaruutu alati x kujutise. Tikkides pead jälgima, et pisted kangalõngu ei rikuks, vaid et nõel liiguks auguridade vahel ilma kangalõngu kaasa haaramata.

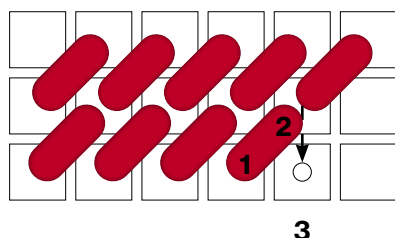
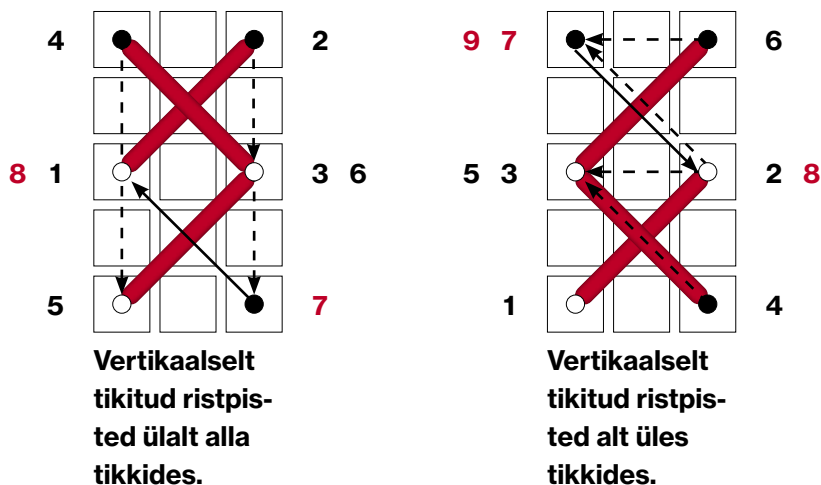
Ristpistetikandis tehakse ristpisteid tavaliselt ridade viisi kaheosalise töö käigus - esmalt tikitakse aluskaldpisted kas vasakult paremale või vastupidi, järgmisena tikitakse tagasireaga vastaskaldega pealispisted.

Tähtis on, et kõik ristpisted tikandis oleksid tikitud samasuunalise kaldega, sest siis mõjub tikitud pind ühtlasena ning tulemus korrektsena. Kõik ristpistetikandi värvilõngade algus- ja lõpuotsad peida tikandi pahe- mal poolel pistete alla.

Ristpisteid on aeg-ajalt vaja tikkida üksikult või paariviisi kas paremale või vasakule liikudes. Ristpiste n-ö kohe valmistikkimine esineb mustri- tes, kus taustaks jääb kangas.

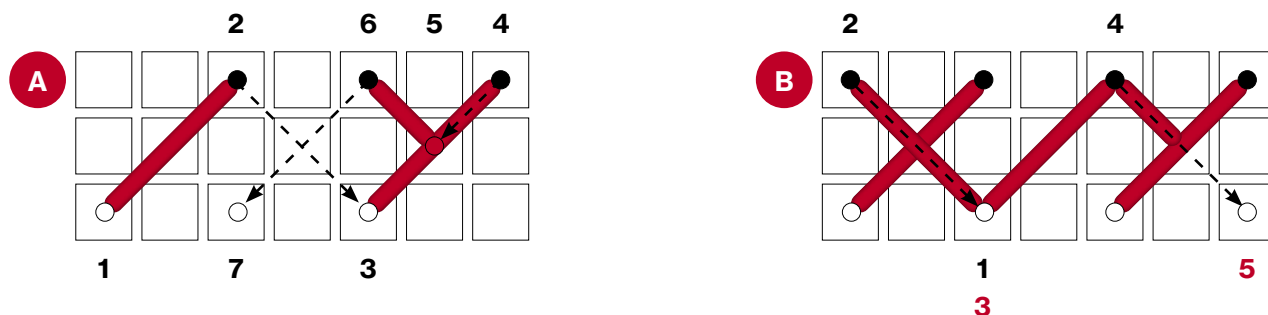
Vertikaalselt tikitud ristpisted. Iga piste tehakse kohe valmis või tiki- takse reaviisi.

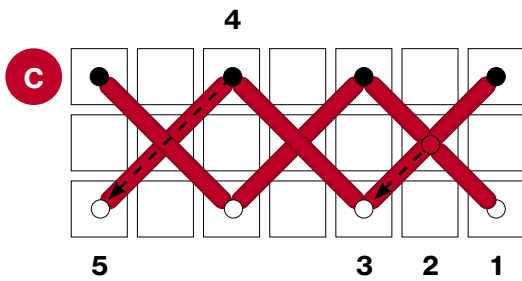
Poolristpiste ehk punuspiste aetakse tihti segamini gobeläänpistete- ga, sest töö paremal poolel näevad need sarnased välja. Poolrist- ehk punuspistetega tehtud tikandeil on pahemal poolel n-ö otsepisted, gobeläänpisted on ka pahemal poolel kaldu. Poolristpisted sobivad pildilike kompositsioonide tikkimiseks, kus on väga palju värvitoone ja pisted aluskangal tihedad ning väikesed.

Kahepoolseid ristpisteid tikitakse siis, kui tikandi mõlemad pooled jäävad eseme kasutamisel nähtavaks.

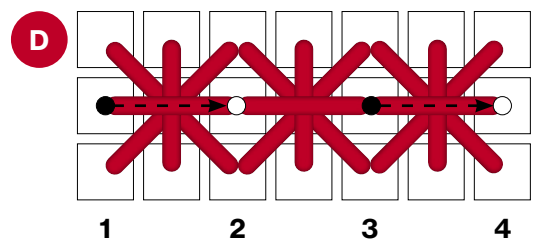
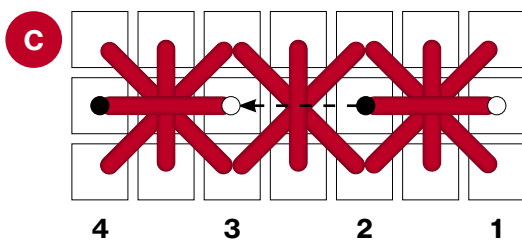
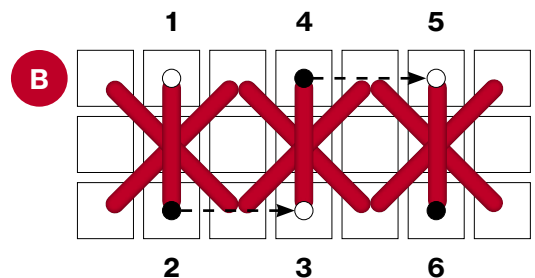
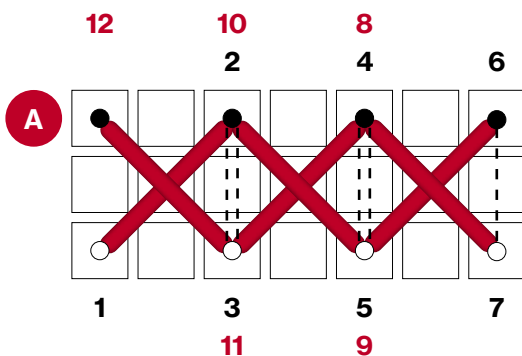
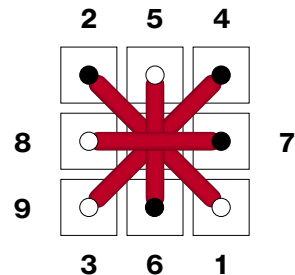
Iga rida valmib neljajärguliselt. Kõigepealt tikitakse iga teine poolristpiste. Rea lõpus tuuakse nõel riide peale viimase piste keskel. Järgnevalt tikitakse pool esimesest pistest ning rida tikitakse lõpuni. Analoogselt tikitakse ka vahelejäänud ristpisted.

Kaksikristpiste on kanvaatikandi piste, mis sobib ka võrdkoelistele kangastele. Kaksikristpiste lõngakulu on suurem, sest tikitakse kaks erisuunalist risti teineteise peale. Tikandipinda kattes võib pistetega liikuda ükshaaval, neid kohe valmis tikkides. Suuremate värvipindade katmisel oleks otstarbekam kaksikristpisteid tikkida mitmeosaliselt, ridade viisi.

Viimistlustööd

Tikkimistööd vajavad hoolikat lõppviimistlust. Kehvasti teostatud lõppviimistlus võib rikkuda väga kauni tikandi, samas saab korraliku viimistlusega kohendada ka mitte kõige paremini õnnestunud tikandi üldmuljet.

- Eemalda tikand tikkimisraamist, kui see oli tikkimise ajaks pingutatud. Juba selles töötapis võib ette tulla üllatusi, kui ilmneb, et oled pistete tikkimise käigus lõnga liiga tugevasti pingutanud, mis nüüd aluskanga pingevabas olekus väljendub kanga kiskumisena. Viimistlustööde käigus saad seda probleemi parandada.
- Kontrolli tikandit nii paremalt kui ka pahemalt poolelt, kinnita kõik ununenud lõngaotsad. Tavaliselt tikkimistööde käigus lõngadele sõlmi ei tehta, kui aga oled seda siiski teinud, peaksid nüüd kõik sõl-

med avama ning lahtised lõngaotsad töö pahemal poolel kinnitama. Õhemate aluskangaste triikimisel-aurutamisel vormuvad sõlmed ja pikad lõngajooksud tikandi paremale poolele.

- Triigi-auruta tikkimistöö pahemalt poolelt pehmel triikimisalusel. Vajaduse korral kinnita roostevabade nõõpnõeltega. Aseta tikandile õhuke puuvillane triikimisriie. Vali triikimiskuumus tikandi materjalidele sobivalt, tõsta triikrauda edasi, ilma alusel libistamata ja ära suru triikrauda tugevasti vastu tikandit, et pisted ei lamenduks, ning lase aurul mõjuda. Triigi, kuni töö on kuiv või jäta see alusele kuivama. NB! Kui tikandis on kasutatud sünteetilisi materjale, siis ei tohi sa seda kunagi triikida, vaid pead asetama sellele niiske riide ja seejärel laskma tööl kuivada.
- Kui tikand vajab enne vormimist-triikimist ka pesemist, siis tee seda ainult käsitsi, mitte pesumasina abil. Pese ihusoojas vees detergentidest vaba pesuvahendiga (näiteks kangašampooniga), jälgides, et see ei sisaldaks optilisi valgendajaid (pleegitavaid värve). Aseta tikand parema poolega vastu pesukausi põhja, vala ettevaatlikult peale pesuvahendiga lahustatud vesi ja kasutades pesukäsna, tupsuta-vajuta tikandile. Tikitud pindu ei tohi käte vahel hõõruda, pese tikandit hästi ettevaatlikult, materjale kahjustamata. Loputa tikandit mitmeid kordi, abiks võiksid võtta käsiduši. Seejärel rulli töö froteerätikusse ja pigista ettevaatlikult liigne vesi välja. Lõpuks vormi tikand pehmemale alusele ja lase kuivada.

Tikandi hooldamine

Kõik me soovime, et tikand, mille valmistamisega on palju vaeva nähtud, kestaks aastaid. Kui eksponeerid tikandeid ruumis, siis ära paiguta neid ereda päikese kätte, see pleegitab värve ning muudab lõngad aja jooksul hapramaks. Kauneid käsitöid peaks kaitsma ka tolmu, koide ja rõskuse eest.

- Kui viid tikanditöö hoiupaika, siis on parim viis seda kaitsta happevaba paberi kihtidega ning hoida võimalikult laotatuna pimedas ruumis. Suuremad esemed võiks papprullile kerida, kattes rulli eelnevalt happevaba paberiga. Torule rullitud tikand (parem pool väljaspoole) kata samuti happevaba paberiga.
- Kui voldid tikandi kokku, siis peaksid kihtide vahele samuti asetama happevabad paberid. Kui töö seisab hoiupaigas kaua, siis aeg-ajalt peaksid tikandit uuesti voltima, et murdejooned liigselt ei kahjustuks.
- Aeg-ajalt tuleks tikitud pindu puhastada tolmuimejaga, kasutades selleks mööblipuhastusotsikut. Otsikule seo ümber marlitükk, et vähendada imamisjõudu. Väga haprale esemele peaks nõõpnõeltega eelnevalt kinnitama marli ja puhastamise käigus hoidma tolmuimeja otsikut kangast veidi kaugemal.
- Enamikku tikandeist saab keemiliselt puhastada, eelnevalt peaks siiski väikese materjalitükiga katsetama, sest kõik materjalid ei talu erinevaid kemikaale.

Kauaaegne tikkija ja Muhu mustrite looja Leida Kirst on käsitöösõprade seas populaarse kogumiku «Muhu tikand» autor. Muhu kadakastelt karjamaadelt pärit lihtsatest põllulilledest koostatud värviküllased kompositsioonid täidavad ka selle raamatu lehekülgi, kuid esmakordselt on siin kasutusel ristpistetehnika.

Tallinna Ülikooli käsitöölektor Tiia Artla on Leida Kirstu tikandite põhjal siia kaante vahele valmistanud kümneid ristpistejooniseid ja koostanud ristpiste ABC, mis muudab trükise sobivaks ka täiesti esmakordsele katsetajale. Samas leiab siit mustreid tõeliste suurteoste loomiseks, mis ka meistritele pinget ja inspiratsiooni pakuvad.

